

LAPSI- JA PERHETYÖNTEKIJÖIDEN LAPSIDIAKONINEN TYÖOTE
IMATRAN ROVASTIKUNNASSA

Sonja Hämäläinen

Opinnäytetyö, syksy 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Diak Itä, Pieksämäki

Hoitotyön koulutusohjelma

Diakonisen hoitotyön suuntautu-
misvaihtoehto

Sairaanhoitaja (AMK)+

diakonissan virkakelpoisuus

TIIVISTELMÄ

Hämäläinen, Sonja. Lapsi- ja perhetyöntekijöiden lapsidiakoninen työote Imatran rovastikunnassa. Diak Itä Pieksämäki, syksy 2011, 53 sivua, 4 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diakonisen hoitotyön koulutusohjelma, sairaanhoitaja (AMK) + diakonissan virkakelpoisuus.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää, millaisia valmiuksia lapsi- ja perhetyöntekijät tarvitsevat käyttäessään lapsidiakonista työtettä lapsi- ja perhetyössä Imatran rovastikunnassa sekä kehittää tulosten pohjalta rovastikunnallista koulutusta työelämän tarpeisiin.

Tutkimusaineisto kerättiin lähettämällä kyselylomake 20:lle rovastikunnalliseen koulutuspäivään osallistuneelle lapsi- ja perhetyöntekijälle. Kyselyyn vastasi kahdeksan lapsi- ja perhetyöntekijää. Kyselylomake sisälsi viisi avointa kysymystä. Koodatut vastaukset luokiteltiin tutkimuskysymysten pohjalta kahteen luokkaan sisällön analyysin avulla.

Tulosten mukaan tärkein valmius lapsi- ja perhetyöntekijöiden lapsidiakonisessa työtöteessä oli syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja perheiden tunnistaminen. Lapsidiakonisen työtöteen kehittämiseksi rovastikunnalliselta koulutukselta toivottiin lapsidiakonian menetelmiä, dialogisen työtöteen vahvistamista, yhteistyötä ja verkostotyötä, lasten ja perheiden ongelmien varhaista tunnistamista, huolen puheeksi ottamista ja maahanmuuttajiin liittyvää koulutusta. Erityisen tärkeäksi haasteeksi nousi myös syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja perheiden saaminen mukaan seurakunnan toimintaan.

Asiasanat: diakonia, lapsityö, perhetyö

ABSTRACT

Hämäläinen, Sonja. The work orientation of child diaconia of child and family workers in the Imatra deanery, Diak East Pieksämäki, Autumn 2011. 53 pages, 4 appendices. Diaconia University of Applied Sciences, Degree Programme of Diaconal Nursing, Option in Diaconal Nursing, Degree title: Nurse

The purpose of the thesis was to explain what kind competence the child and family workers of the church need in order to use work orientation of child diaconia in their work. Additionally the aim was to develop supplementary education in the Imatra deanery on the basis of work life demands.

The data were gathered by self-reported questionnaires from 20 participants after a training day in the Imatra deanery. Eight participants filled in the questionnaires. The questionnaire included five open-ended questions. The data were categorized into two classes by using content analysis.

According to the results, the most important ability needed in work orientation of child diaconia was the recognition of the children and families at risk. Expectations for the content of the further education in the Imatra deanery were as follows: methods of child diaconia, strengthening of dialog work orientation, collaboration and network orientation, early identification of problems among families and children, bringing up the worry, and education concerning the immigrants. A special challenge emerged for the data: how to get children and families at risk to participate in activities arranged by the parish.

Key words: diaconia, child work, family work

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	6
2 LAPSUUS	8
2.1 Lapsuuden varjeleminen	8
2.2 Lapsen oikeudet	9
2.3 Lapsen oikeuksien toteutuminen kirkossa	9
3 PERHE	12
3.1 Erilaiset perheet	12
3.2 Lapsiperheen terveys ja hyvinvointi	13
3.3 Yhteiskunnan perhepolitiikka	16
3.4 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon perhepolitiikka	17
4 SEURAKUNNAN LAPSI- JA PERHETYÖ	20
4.1 Lastenohjaajat lapsi- ja perhetyössä	20
4.2 Seurakunnan lapsi- ja perhetyön muodot	21
5 LAPSIDIAKONIA, DIAKONINEN TYÖOTE JA SYRJÄYTYMINEN	22
5.1 Lapsidiakonia	22
5.2 Diakoninen työote lapsi- ja perhetyössä	24
5.3 Diakoninen työote lasten terveydenhuollossa	26
5.4 Syrjäytyminen	26
5.5 Lasten ja nuorten syrjäytymisvaara	27
6 IMATRAN ALUEEN HANKKEET	29
6.1 Imatran alueen väestö ja työllisyys	29
6.2 Kaste-ohjelman painopistealueet ja hankkeet Imatran alueella	30
7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT	32
8 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTON KÄSITTELY	33
8.1 Tutkimuksen kohderyhmä	33
8.2 Tutkimusmenetelmä	33
8.3 Aineiston keruu	34
8.4 Aineiston analysointi	34
9 TULOKSET	36
9.1 Syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja perheiden kohtaaminen	36
9.2 Lapsidiakonian näkyminen lapsi- ja perhetyössä	36

9.3 Lapsi- ja perhetyöntekijöiden persoonalliset ja tiedolliset valmiudet	37
9.4 Lapsidiakonian kehittäminen yhteistyöllä ja verkostoitumalla	37
9.5 Lapsidiakonisen työtöteen kehittäminen rovastikunnallisessa koulutuksessa.....	39
9.6 Palaute ja toiveet rovastikunnalliseen koulutukseen	39
10 TULOKSIEN VERTAILUA MUIHIN OPINNÄYTETÖIHIN.....	40
11 POHDINTAA	41
LÄHTEET.....	43
LIITE 1: Kyselylomake	50
LIITE 2: Saatekirje.....	51
LIITE 3: Luokittelu.....	52
LIITE 4: Luokittelu.....	53

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää työelämän tarpeisiin, miten lapsi- ja perhetyön rovastikunnallisen koulutuksen sisältöä tulisi kehittää lapsidiakonisen työotteen osalta. Kyselytutkimuksessa Imatran rovastikunnan lapsi- ja perhetyöntekijät vastaavat, kuinka lapsidiakonian tarve näkyy seurakunnan lapsi- ja perhetyössä. Heiltä kysytään myös, minkälaisia valmiuksia he tarvitsevat kohdatessaan syrjäytymisuhan alla olevia perheitä ja lapsia.

Työelämälähtöistä opinnäytetyön aihetta etsiessäni keskusteluissa Ruokolahden seurakunnan perhetyöntekijä Anja Sikiön kanssa nousi esille lapsi- ja perhetyöntekijöiden rovastikunnallisen koulutuksen sisällön kehittäminen. Tutkimus tehdään työelämän tarpeesta. Sen tulokset tulevat käyttöön seuraavan rovastikunnallisen koulutuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa Imatran rovastikunnassa. (Sikiö 2010.)

Yhteistyöneuvottelut Imatran rovastikunnan alueella, Ruokolahden, Rautjärven, Parikkalan ja Imatran seurakuntien välillä, ovat alkaneet tuomiokapitulin johdolla vuoden 2010 alusta. Yhteistyön kehittäminen eri työaloilla seurakunnissa on tärkeää ja ajankohtaista. Rovastikunnallinen yhteistyö on tärkeää, jotta sekä taloudelliset että ammatilliset voimavarat saadaan yhdistettyä.

Tutkimuksen tekeminen auttaa kehittämään asiantuntijuutta seurakunnan lapsidiakoniasa. Tutkimus auttaa kehittämään työelämässä nousevien ongelmien ja haasteiden rajaamisessa ja analysoimaan tuloksia ja tekemään sen perusteella toteuttamiskelpoisia ratkaisuja (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 10). Tutkimus auttaa tutkivan työotteen kehittämisessä, perehdyttää tutkimukselliseen ajatteluun ja argumentaatioon sekä vahvistaa tutkimus- ja kehittämistaitoja, kehittämishankkeiden hallintaa ja tuottaa uutta tutkimuksellista tietoa (Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010, 23).

Lapsi- ja perhetyö on seurakunnassa tärkeä työmuoto, joka tavoittaa paljon seurakuntalaisia. Seurakuntien perhekerhoissa koko Suomessa on noin 1 200 000 käyntikertaa vuodessa ja päiväkerhoissa noin 50 000 lasta. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010). Perhe ja perheen näkökulma kuuluu kaikkeen seurakuntatyöhön, mutta varsinkin

diakoniatyöhön. Perhediakoniaa toteutetaan erilaisissa perhetyön muodoissa. Työn tärkein osuus tapahtuu sillä matkalla, jonka työntekijä kulkee perheen rinnalla. Lapsidiakoniaa toteutetaan monin tavoin eri yhteistyökumppanien kanssa ja erityisesti lapsi- ja varhaisnuorisotyön kanssa. (Jääskeläinen 2002, 196.)

Opinnäytetyön alkaessa Suomessa on Mari Kiviniemen hallitus. Lasten, nuorten ja perheiden politiikkaohjelman painopisteenä on ehkäisevä työ ja varhainen puuttuminen. Hallituksen ohjelma vahvistaa lapsiystävällistä Suomea, jossa tuetaan lasten, nuorten ja perheiden arjen hyvinvointia (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010). Seurakunnan lapsi- ja perhetyö vaikuttaa omalla tärkeällä panoksellaan lasten ja perheiden hyvinvointiin tukemalla perheiden arkea monilla eri tavoilla yhteistyössä seurakunnan muiden työalojen kanssa. Kuinka paljon seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijöillä on valmiutta lapsidiakoniseen työöteeseen?

Tutkimuksen viitekehyksinä ovat lapsidiakonian lisäksi kristillinen ihmiskäsitys ja kirkon varhaiskasvatuksen perustana oleva Jeesuksen antama kaste- ja lähetyskäsky (Matt. 28: 18-20) sekä lasten evankeliumi (Mark. 9: 33-37). Jeesus sanoo:

”Joka minun nimessäni ottaa luokseen yhdenkin tällaisen lapsen, se ottaa luokseen minut. Ja joka ottaa minut luokseen, ei ota minua, vaan sen, joka on minut lähettänyt.” (Mark. 9: 37)

2 LAPSUUS

Lapsena oleminen on tärkeämpää kuin se, mitä lapsesta joskus tulee. Lapsena oleminen on jatkuvaa kasvua ja elämän ihmeellisyyden ihmettelyä. Lapsuus ja koko ihmiselämä on kuin suuri seikkailu tai leikki, jonka kulkua emme aina pysty ennakoimaan. Siksi turvallisen matkanteon apuna on hyvä olla suunnitelma ja kumppaneita. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2008, 7.) *Kymmenen teesiä vanhemmuudesta ja lapsen hyvästä elämästä* (2003) määrittelee lapsuutta näin:

”Lapsuus on itsessään arvokas aika. Se ei ole vain aikuisuuden esivaihe tai aikuisuuteen valmistava vaihe. Se on oma, sellaisenaan tärkeä elämänvaihe. Lapsen elämällä on ainutkertainen arvo, vaikka lapsi ei koskaan saavuttaisikaan aikuisuutta. Lapsi on samalla kertaa lahja, mahdollisuus ja tehtävä. Lapsella on oikeus olla pieni ja tietämätön. Elämän salaisuudet paljastuvat hänelle omassa aikataulussa ja ymmärtäminen tapahtuu tunteiden ja kokemusten kautta. Aitoon lapsuuteen tarvitaan ihmissuhteita ja vuorovaikutusta.” (Kirkkohallitus 2003,1)

2.1 Lapsuuden varjeleminen

Lapsi tarvitsee vapautta ja ehdotonta rakkautta toteuttaakseen itseään ja säilyttääkseen yksilöllisyytensä. Hän tarvitsee myös ohjausta ja rajoja, jotka auttavat lasta erottamaan hyvän pahasta, oikean väärästä, sallitun kielletystä ja tavoittelemisen arvoisen turhasta. Vanhemmillä on vastuu rajojen asettamisesta ja mikäli he eivät aseta lapselleen rajoja, lapsi joutuu etsimään ne turvattomana itse. Tänä päivänä lapsesta ja lapsuudesta ovat kiinnostuneet yhä useammat vaikuttajat ja varhaista itsenäistymistä, älyllisyyttä ja suorituksia odotetaan aina vain nuoremmilta. Se köyhdyttää lapsen elämänlaatua. Lapsuuden varjeleminen on yhteiskunnalle tärkeää, joten hyvä yhteiskunta kunnioittaa kasvattajia ja lapsia, ennen kaikkea se sallii lasten olla lapsia. (Kirkkohallitus 2003, 8-10.)

Jeesus asetti lapsen esikuvaksi. ”Sallikaa lasten tulla minun luokseni, älkää estäkö heitä. Heidän kaltaistensa on Jumalan valtakunta. Totisesti, joka ei ota Jumalan valtakuntaa vastaan niin kuin lapsi, hän ei sinne pääse.” (Luuk.15:16-17). Lasten hyväksymisellä Jeesus osoitti, että jokaisella on ihmisarvo ja oikeus tulla kohdatuksi. Tämä Raamatun kohta on ensimmäinen kivijalka lapsityön teologiassa. (Salmensaari 2004, 218.) Lapsi-

teologia kysyy, miten lapset ovat voineet olla vuosisatojen ajan täysin sivussa teologian tekemisestä ja kristillisen hurskauden kehittamisestä, vaikka Jeesuksen mukaan kristittynä elämisessä on keskeisesti kyse lapsen kaltaiseksi tulemisesta (Virtanen, 2011).

2.2 Lapsen oikeudet

Lastensuojelulaki määrittelee alle 18-vuotiaan henkilön lapseksi (Lastensuojelulaki 417/2007). Lapsen oikeuksien sopimuksessa ensimmäisessä kohdassa määritellään jokainen alle 18-vuotias lapseksi. Lapsen oikeuksien sopimus hyväksyttiin YK:n yleiskokouksessa 20.11.1989. Suomessa sopimus tuli voimaan vuonna 1991. Sopimuksessa on neljä yleistä periaatetta: syrjimättömyys, lapsen edun huomioiminen, oikeus elämään ja kehittymiseen sekä lapsen näkemysten kunnioittaminen (Yhdistyneet kansakunnat 1998).

YK:n Lapsen oikeuksien sopimuksessa (1998) 14. artiklassa taataan lapsen ajattelun, omantunnon ja uskonnon vapaus. Sopimuksen 27. artiklassa tunnustetaan lapsen oikeus hänen ruumiillisen, henkisen, hengellisen moraalisen ja sosiaalisen kehityksen kannalta riittävään elintasoon ja tästä elintasosta vanhempien on velvollisuus huolehtia. Lapsella on oikeus saada oman uskontonsa mukaista ohjausta, tukea ja kokemuksia (Kirkkohallitus 2008, 12). Lapsen oikeuksia turvaavat lisäksi Suomen perustuslaki (731/1999), lastensuojelulaki (417/2007) laki lasten päivähoidosta (36/1973) ja asetus lasten päivähoidosta (36/1973), perusopetuslaki (477/2003) ja sosiaalihuoltolaki (710/1982).

2.3 Lasten oikeuksien toteutuminen kirkossa

Kastettuna jokainen lapsi on seurakuntansa jäsen. Kasteeseen perustuen lapsella on oikeus olla aktiivinen seurakunnassaan, tuntee osallisuutta kotiseurakunnastaan sekä saada kristillistä opetusta kotona ja seurakunnassa. Lasta arvostava kirkko kuulee, näkee ja ottaa lapsen tosissaan huomioon kirkon jäsenenä. Kirkko kuulee lapsia sellaisia päätöksiä tehtäessä, jotka koskevat lapsia. (Kirkkohallitus 2008, 33.) Kun kirkossa tehdään lapsiin vaikuttavia päätöksiä hallinnossa, hiippakunnissa, seurakunnissa, johtokunnissa tai arjen toiminnassa, päätöksiä tulisi aina tarkastella lasten näkökulmasta. Lapsen mie-

lipiteen kuuleminen on mahdollista erilaisin menetelmin, aikuiset voivat tehdä päätöksiä lapsilähtöisin perustein ja aikuisten tehtävänä on pitää huolta lasten oikeuksista (Ojell i.a).

Suomen evankelis-luterilaiseen kirkon tilastojen mukaan kirkkoon kuului vuonna 2010 78,2 prosenttia suomalaisista eli yli 4,3 miljoonaa ihmistä. Kirkkoon liittyi 13 284 ja siitä erosi 83 097 ihmistä. Kasteen sai 48 347 lasta eli 79,3 prosenttia syntyneistä. Kouluisten aamu- ja iltapäiväryhmiin osallistui yhteensä 12 609 kouluikäistä, mikä on 9,1 prosenttia enemmän kuin edellisellä vuonna. Varhaisnuorisotyön retkille ja leireille osallistui 83 927 lasta. Seurakuntien perheneuvonnassa kävi 17 477 ihmistä. Rippikoulun kävi 55 945 nuorta eli 87,1 prosenttia 15-vuotiaiden ikäluokasta. Vuonna 2010 seurakunta tavoitti perhekerhoissa 1 171 925 osallistujaa ja päiväkerhoissa 23 914 poikaa ja 25 829 tyttöä. Päiväkerho tavoitti 27,9 prosenttia päiväkerhoikäisistä 3-5-vuotiaista lapsista. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2011c.)

Kirkon töissä oli vuonna 2008 yli 21 000 työntekijää, joista perheneuvoja 192, diakoniatyöntekijöitä 1 457, nuorisotyöntekijöitä 1 393 ja lapsityöntekijöitä 2 716. Seurakunnat käyttävät voimavaroistaan lähes kolmasosan lapsi- ja nuorisotyöhön ja 14 prosenttia palveluun eli diakoniaan, perheneuvontaan ja sairaalasielunhoitoon (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009, 11).

Lapsen huomioiminen ja todesta ottaminen kirkossa vaatii uudenlaista vuorovaikutusosaamista ja toimintakulttuuria: toimintaa lähdetään rakentamaan pienimpien ehdoilla. Vaikutukset liittyvät silloin muun muassa jumalanpalveluselämään, tilaratkaisuihin, kirkolliseen kieleen, toiminnallisiin painotuksiin, päätöksentekoon ja lainsäädäntöön. (Kirkkohallitus 2008, 33.) Kirkon varhaiskasvatuksen työntekijöillä kristilliseen uskoon liittyvä arvo-osaaminen on työn ydinosasta (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a).

Värtelän (2010, 1) opinnäytetyön tutkimustulokset osoittivat, että tutkimukseen osallistuneiden seurakuntien päiväkerhoissa on käytössä lukuisia ja monipuolisia osallisuutta vahvistavia menetelmiä ja lastenohjaajilla on ajatuksia siitä, miten lapsen äänen kuulemista seurakunnassa voitaisiin vahvistaa. Kirkko toimii yhteiskunnassa edelläkävijänä

ja päätöksenteon uudistajana; 16-vuotiaat kirkon jäsenet saivat äänestää ensimmäisen kerran vuoden 2010 seurakuntavaaleissa (Kirkkohallitus 2009, 7).

Kirkon lapsi- ja nuorisotyön strategiassa korostetaan osallisuutta, yhteisöllisyyttä ja rakastavaa välittämistä lapsesta ja nuoresta. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategian 2015 mukaan kirkko on osallisuuden yhteisö. Kirkko kutsuu kaikkia Jumalan yhteyteen ja rohkaisee välittämään lähimmäisistään ja koko luomakunnasta. (Kirkkohallitus 2008, 11). *Näyn ja kuulun*-hanke on osa seurakunnallisten palvelujärjestöjen yhteistä *Tyttöjen ja poikien oikeudet kirkossa*-hanketta. Tavoitteena on kehittää seurakuntien toimintaan ja hallintoon lapsivaikutusten arviointia ja lapsiystävällisen toimijan ohjeita. Seurakunnat voivat parantaa näiden kehitystoimien avulla lapsen oikeuksien sisäistämistä toimintaansa ja sen myötä lasten ja nuorten osallisuutta. (Rantala 2011.)

3 PERHE

3.1 Erilaiset perheet

Tilastokeskuksen määritelmän mukaan perheen muodostavat Väestörekisterikeskuksen väestötietojärjestelmän mukaan samassa asunnossa asuvat henkilöt. Perheet luokitellaan lapsettomiin tai lapsen kanssa asuviin avio- tai avopareihin, rekisteröityihin mies- ja naispareihin sekä yhden vanhemman perheeseen. Lapsiperhe on perhe, jossa on kotona asuva alle 18-vuotias lapsi. Suomessa oli vuoden 2010 lopussa 1 455 000 perhettä. Määrä oli kasvanut 4600 perheellä edellisvuodesta. Perheisiin kuului 76 prosenttia väestöstä. Vuonna 1990 perheisiin kuului vielä 82 prosenttia väestöstä. Lapsiperheitä oli 40 prosenttia kaikista perheistä. (Suomen virallinen tilasto 2011.)

Avioerojen ja uusien liittojen myötä on syntynyt uusia perhemuotoja, joita kutsutaan uusperheiksi (Helin, Junttila & Kähkönen 2009, 10). Laki lapsen huollosta ja tapaamis-oikeudesta (361/1983) määrittelee, että lapsen huolto uskotaan molemmille vanhemmille yhdessä, yksin toiselle vanhemmalle tai vanhempien ohesta tai sijasta yhdelle tai useammalle henkilölle, joka on antanut tähän suostumuksen. Vuoden 2010 lopussa uusperheitä oli 53 265. Avioliitoista 13 619 päättyi eroon samana vuonna. Samalla 16 546 alle 18-vuotiasta koki vanhempiensa eron. (Suomen virallinen tilasto 2011.)

Yksinhuoltajaperheessä toinen vanhemmista on määrätty lapsen huoltajaksi tai vanhemmilla on yhteishuoltajuus. Jääkaappiteorian mukaan samaa jääkaappia käyttävät aikuiset vastaavat yhdessä lastensa elatuksesta. Vuorotteluvanhemmuudessa tai vuoroasumisessa on tilanne, jossa parisuhteen purkautumisesta huolimatta molemmat vanhemmat vastaavat yhtä suurella osuudella lasten hoidosta tai elatuksesta. (Forssèn, Haataja & Hakovirta 2009, 68-69). Yksinhuoltajaäidin perheitä vuoden 2010 lopussa oli 149 651 eli 10 prosenttia kaikista perheistä ja yksinhuoltajaisän perheitä 30 278 eli 2 prosenttia kaikista perheistä (Suomen virallinen tilasto 2011).

Laki rekisteröidystä parisuhteesta tuli voimaan 1.3.2002. Vuonna 2002 loppuun mennessä rekisteröintejä oli 456, joista 207 naisparia ja 249 miesparia. Alaikäisiä lapsia asui 32 perheessä. (Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö 2003, 15.) Vuoden 2010 lopussa rekisteröi-

tyjä parisuhteita oli 1601 ja lapsia heistä oli 267:lla parilla (Suomen virallinen tilasto 2011).

Monikulttuurisessa yhteiskunnassamme on perinteisten vähemmistöjemme, kuten suomenruotsalaisten, saamelaisten ja romanien lisäksi muualta tulleita maahanmuuttajia. Eniten maahanmuuttajia on saapunut Venäjältä, Virosta ja Ruotsista. Pakolaisia on tullut Somaliasta, Irakista, Iranista sekä entisen Jugoslavian alueelta. Maahanmuuttajaväestön ikärakenne poikkeaa suomalaisten ikärakenteesta siinä, että heistä on yli 40 prosenttia alle 20-vuotiaita. (Hilka 2004, 73-74.) Maahanmuuttajaperheiden monisyisiin perhetilanteisiin vaikuttavat maahanmuuton erilaiset vaiheet. Perhetilanteisiin vaikuttavat yksilölliset sopeutumisprosessit, entiset elämäkokemukset ja perheenjäsenten yksilölliset sopeutumisprosessit uudessa kotimaassa. Usein perheenjäsenet ovat eri puolilla maailmaa. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2011a.)

Perheen käsitettä ei ole siis tänä päivänä mahdollista määritellä yksiselitteisesti. Esimerkiksi määriteltäessä perheelle tulevia sosiaalisia etuuksia ja maksuja pääsääntöisesti perheenä pidetään tosiasiallista kotitaloutta. Perheen voi muodostaa yhden tai useamman ihmisen talous tai useamman sukupolven tai sisaruksen yhteistalous. Kuten jo aiemmin todettiin perheen voi muodostaa myös muu kuin heteroseksuaalinen pari tai pari lapsineen. Perhe voi olla siten muuttuva sekä monenmuotoinen ja -kokoinen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2003, 16.) Arkipuheessa perheellä tarkoitetaan vieläkin usein ydinperhettä tai ydinperheideaalia, johon kuuluvat äiti, isä ja heidän yksi tai useampi biologinen lapsi. Perheen perusyksikkönä pidetään usein parisuhdetta, josta syntyvä lapsi saa aikaan sekä perheen että suvun ja samalla vanhemmuuden, äitiyden, isyyden sekä myös sisaruuden ja isovanhemmuuden (Rönkkö & Rytönen 2010, 10-13). Lapsi- ja perheyöntekijät kohtaavat työssään kaikkien näiden erilaisten perhemuotojen lapsia ja vanhempia.

3.2 Lapsiperheiden terveys ja hyvinvointi

Valtaosa suomalaisista perheistä voi verrattain hyvin ja tulee toimeen omillaan tai vähäisellä tuella. Tällaisia perheitä arvellaan olevan 70 prosenttia kaikista perheistä. Loput

perheistä tarvitsevat eriasteista ja -kestoista tukea selvitäkseen perhe-elämän ja arjen ongelmistaan. Joka kymmenes lapsi elää Suomessa moniongelmaisessa perheessä. Yhä useammin huono-osaisuus kasautuu ja siirtyy sukupolven ketjussa. Arvioidaan, että jopa kolmasosa suomalaisista lapsista ei voi hyvin. (Häggman-Laitila 2006, 6)

Tutkimuksessa, *Lapsiperheiden voimavarojen tunnistaminen voimavaralomakkeiden avulla*, Hakuli-Viitanen & Pelkonen (2011) selvittävät, kuinka 10-30 prosenttia neuvolaikäisten lasten perheistä on erityistuen tarpeessa. Lapsen kasvu ja kehitys vaarantuu silloin, kun useita terveyteen ja hyvinvointiin haitallisesti vaikuttavia tekijöitä kasaantuu eikä perheellä ole riittävää tukea. Haavoittuvimpia ovat yksinhuoltajien, alhaisen koulutustaustan omaavien ja hyvin nuorten vanhempien sekä mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivien vanhempien perheet. Parhaiten lapsen terveyteen ja hyvinvointiin vaikutetaan tukemalla perheitä. (Hakuli-Viitanen & Pelkonen 2011,7)

Perheiden huolen aiheita olivat Hakuli-Viitanen & Pelkonen tutkimuksen mukaan väsymys, sairaus, riittämätön puolisoiden yhteinen aika, liika työtaakka, oman virkistymisajan puute, huoli tulevaisuudesta, raskaus ja synnytys, työttömyys tai sen uhka ja perheen yhteisen ajan puute. Perhetyön asiakkaaksi tulon syitä olivat suurimmaksi osaksi vanhemmuuteen liittyvät seikat, kasvatus tai lastenhoito tai parisuhteeseen liittyvät seikat. (Hakuli-Viitanen & Pelkonen 2011,7.)

Tämän opinnäytetyön loppuosassa esittelen tutkimuskysymyksiä, joita esitin Imatran rovastikunnan lapsi- ja perhetyöntekijöille osana opinnäytetyötäni. Vastauksissa kaivattiin nimenomaan enemmän tietoa niistä ongelmista, joita perheissä voi olla ja etenkin ajankohtaista tietoa perheiden ongelmista.

Merkittävä perheiden hyvinvointiin vaikuttava tekijä on vanhempien parisuhde. Parisuhde on avioliiton tai avoliiton perusta. Vanhempien parisuhde on myös lapsen luottamuksen rakentumisen perusta. Toinen kotiin liittyvä, lapsen kehitystä tukeva tekijä, on lapsen hyvä suhde isäänsä. Isän suhde lapseen voi jäädä liian ohueksi, mikäli isän työ tai harrastukset vievät paljon aikaa. Kolmas tärkeä seikka lapsen myöhempää sosiaalista selviytymistä selittävä tekijä on vanhempien kontrolloitu alkoholinkäyttö. Neljäs lapsen selviytymistä selittävä tekijä on ruumiillisen kurituksen välttäminen. (Pulkkinen 2002, 130.) Lea Pulkkisen tutkimuksen lopputuloksena selvisi, että mitä suotuisampi kehitys-

tausta ihmisellä on lapsuudessa ollut, sitä todennäköisemmin hänen sosiaalinen toimintakykynsä oli aikuisena hyvä. Tutkimustuloksia tiivistäen voi sanoa, että lapsen luotettava käyttäytyminen kehittyy kotiympäristössä, jossa vanhemmilla on hyvä keskinäinen suhde ja lapsella on hyvä suhde isäänsä. Lisäksi lapsen luotettavaa käyttäytymistä kehittää se, että äiti on huolehtivainen ja lapsen luotettava sekä kasvatusmenetelmät vahvistavat lapsen luottamusta vanhempiin. Tärkeää on myös se, että vanhempien alkoholin käyttö on hallittua (Pulkkinen 2002, 131.)

Lapsen terveyden kannalta perhe ja läheiset ihmissuhteet ovat tärkeä voimavara. Lasten valmiudet terveyttä ja hyvää elämää edistävien valintojen tekemiseen ovat rajoitetummat ja edellyttävät vanhempien ja muiden aikuisten antamaa tukea. Perhe on kokonaisuus, jossa yksittäisen jäsenen terveys ja hyvinvointi sekä perheenjäsenten väliset suhteet vaikuttavat muihin perheenjäseniin ja heidän terveyteensä. Yhden jäsenen tuen tarpeen ilmaantuessa on syytä arvioida muiden perheenjäsenten ja koko perheen tuen tarpeita. Perheet tunnistavat tuen tarpeensa usein liian myöhään. Lapsen tilannetta seurataan pitkään ennen kuin avun piiriin hakeudutaan. Hoitoon hakeutuminen on tarpeeseen nähden vähäistä. (Häggman-Laitila 2006, 7.)

Sosiaali- ja terveysministeriön (2011, 11) selvityksessä alle kouluikäisten myönteisiä kehityskulkuja ovat seuraavat asiat: Tilastojen mukaan suurin osa lapsista asuu kahden vanhemman perheessä ja lähes kaikki lapset ovat hoidossa kotona yhteen elinvuoteen asti ja vähän yli puolet kolmivuotiaaksi asti. Laadukasta päivähoitoa on tarjolla kaikille lapsille. Lähes kaikki odottavat ja alle kouluikäisiä kasvattavat perheet käyttävät neuvolapalveluja ja ovat palveluihin pääasiassa tyytyväisiä. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 11)

Keskeisimpinä haasteina taas nähdään seuraavia asioita: Useammalla kuin joka 10. vauvalla on masentunut äiti tai isä. Yksi kymmenestä neuvolaikäisestä sairastaa kroonista sairautta. Neuvolaikäisistä yksi lapsi kymmenestä on ylipainoinen. Yksi lapsi kymmenestä asuu yksinhuoltajaperheessä. Köyhyys koskettaa neuvolaikäisten lasten perheitä, eniten yksinhuoltajaperheitä. Kaksi viidestä lasten vanhemmista arvioi perheen yhteisen ajan riittämättömäksi ja vajaalla kolmasosalla neuvolaikäisten lasten isistä on kasvanut alkoholihaittojen riski. Erityistä tukea tarvitsevien lasten määrä päivähoitossa kasvoi 3 prosenttia 2000-luvulla. Eroperheissä noin viidesosa lapsista ei tapaa säännöllisesti

isäänsä. Suurena haasteena on myös se, että lapsiperheiden köyhyys on lisääntynyt hälyttävästi. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 12.)

Lapsiperheiden hyvä elämä-tutkimus (2010) kohdistui lapsiperheiden huolenaiheisiin. 172 lapsiperheen vastauksista 58 prosenttia nosti turvattomuuden viiden merkittävimmän huolen aiheen joukkoon. Vanhemmuuden keskeiseksi haasteeksi nähtiin huoli omasta jaksamisesta. Terveys nousi tärkeäksi huolenaiheeksi samoin kuin ajan riittä-mättömyys, kiire ja tiivis elämänrytmi. (Ketokivi 2011.)

3.3 Yhteiskunnan perhepolitiikka

Suomalaisen perhepolitiikan tavoitteena on luoda lapsille turvallinen kasvuympäristö ja turvata vanhemmille aineelliset ja henkiset mahdollisuudet synnyttää ja kasvattaa lapsia tukemalla vanhemmuuden ja perheen yhtenäisyyttä. Perheyhteisö on yhteiskunnan perusyksikkö, joka tarjoaa jäsenilleen kiinteisiin ihmissuhteisiin perustuvaa huolenpitoa. Yhteiskunta tasaa taloudellisesti ja lasten hoitojärjestelyjen avulla lasten perheille aiheuttamia kustannuksia. Työpaineet, kiireet ja työttömyys vaikeuttavat lapsiperheiden jokapäiväistä elämää. Ansiotyön ja perhe-elämän yhteensovittaminen on yksi perhepolitiikan haasteita. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2006.)

Yksi perheille kohdennetuista palveluista on päivähoito. Kunnallisessa päivähoitossa lapsia voidaan hoitaa päiväkodissa, perhepäivähoidossa tai ryhmäperhepäivähoidossa koko-aikaisesti tai osa-aikaisesti. Lisäksi yksityiset päivähoitopalvelut, seurakunnat ja järjestöt tarjoavat vaihtoehtoja hoitojärjestelyille. Ennen koulun aloittamista lapset saavat koulunkäyntiin valmentavaa esiopetusta. Peruskoulun ensimmäisellä ja toisella luokalla lapset voivat osallistua ennen ja jälkeen koulupäivän järjestettyyn ohjattuun aamu- ja iltapäivätoimintaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 1.)

Äitiysneuvoloissa huolehditaan tulevien vanhempien ja sikiön tai vastasyntyneen hyvinvoinnista ja lastenneuvoloissa seurataan ja tuetaan alle kouluikäisen lapsen fyysistä, sosiaalista ja psyykkistä kehitystä ja tervettä kasvua. Lapsiperheiden terveydenhuollosta, suun terveydenhuollosta ja sairaanhoidosta huolehditaan äitiys- ja lastenneuvoloissa,

kouluterveydenhuollossa ja suun terveydenhuollossa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 2.)

Kasvatus- ja perheneuvonta ovat sosiaalihuoltolain mukainen sosiaalipalvelu. Kasvatus- ja perheneuvontaan voi hakeutua silloin, kun lapsen kehitys, käyttäytyminen tai tunne-elämä aiheuttaa huolta. Perheneuvontaan on oikeus, 1) jos lapsella on pulmia päivähoitossa, koulussa ja kavereiden kanssa 2) jos vanhemmat tarvitsevat apua vanhemmuuteen tai vanhempien välisten ristiriitojen selvittelyyn 3) jos perheessä on ollut menetyksiä tai vaikeita elämäntilanteita tai perheessä harkitaan avioeroa tai perheenjäsenet tarvitsevat tukea erosta selviämiseen. Palvelut ovat asiakkaille ilmaista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009.)

Lastensuojelu ottaa vastuun silloin, kun vanhemmat eivät itse selviydy lasten kasvatuksesta ja huolenpidosta. Ehkäisevällä työllä ja avohuollon tukitoimilla pyritään hoitamaan ongelmatilanteet ajoissa. Lapsen turvallisuuden takaamiseksi lapsi voidaan ottaa huostaan ja sijoittaa perhehoitoon tai laitoshoitoon. Adoptiota suunnitteleville annetaan ottolapsineuvontaa ja kansainväliseen adoptioon on mahdollista saada tukea. Jos lapsen vanhemmat eivät asu yhdessä on sovittava lapsen huoltajuudesta, elatuksesta ja tapamisoikeudesta. Avioliiton ulkopuolella syntyneen lapsen isyys on tunnustettava, jotta se voidaan vahvistaa. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 2.)

Vuonna 2002 ideoidun hyvinvointineuvolan lähtökohtana on lapsiperheiden ja lasten häiriöiden ja ongelmien hoito ja lapsiperheiden tukeminen mahdollisimman varhain. Hyvinvointineuvolassa edistetään myös isän ja äidin terveyttä ja hyvinvointia. Hyvinvointineuvolassa terveydenhoitaja ja perhetyöntekijä tekevät parityötä. Perhetyöntekijä suuntautuu vanhempien hyvinvoinnin, parisuhteen ja vanhemmuuden tukemiseen sekä vertaistuen järjestämiseen ja kotikäynteihin. (Rimpelä 2007, 2.)

3.4 Suomen evankelis-luterilaisen kirkon perhepolitiikka

Kirkon toimintaa ohjaavat arvot, jotka perustuvat kymmeneen käskyyn ja niiden tulkitaan. Keskeinen periaate tiivistyy Jeesuksen opettamassa ”kultaisessa säännössä”:

”Kaikki minkä te tahdotte ihmisten tekevän teille, tehkää te heille.” (Matt.7:12). Ihmisen arvo perustuu siihen, että hän on Jumalan luoma. Syntyvä elämä ymmärretään ainutlaatuisena Jumalan lahjana. Myös Jeesuksen opetuksissa lapsilla oli erityisasema. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010, 59.)

Vuonna 1984 julkistetussa, piispojen perhe- ja seksuaalieettisiä kysymyksiä käsittelevässä kannanotossa, *Kasvamaan yhdessä*, avioliitto käsitetään elinikäiseksi kasvuprosessiksi, jossa puoliset käsitetään tasavertaisiksi, toisiaan täydentäviksi kumppaneiksi, ja yhteiselämän keskeinen tarkoitus on lasten synnyttäminen, hoivaaminen ja kasvattaminen. Isän ja äidin kestävä ja elävä suhde on lasten hyvinvoinnille merkityksellinen. Vuonna 2001 piispojen lausunnossa todettiin, että yhteiskunnassa on tuettava sellaista opetusta sekä lasten ja nuorten kasvua, jotka vahvistavat naisen ja miehen keskinäistä parisuhdetta. Avioliittoon vihkiminen ja avioliiton siunaaminen ovat kirkon yksi tapa tukea miehen ja naisen välistä suhdetta. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokous 2010, 13.)

Kahdeksan piispaa julkaisi vuonna 2008 teoksen *Rakkauden lahja-piispojen puheenvuoro avioliitosta, perheestä ja seksuaalisuudesta*. Kirjassa esitellään kahdeksan kristilliseen avioliittoon kuuluvaa elementtiä. Avioliitto on Jumalan asettamana siunauksen kohde. Avioliitto käsitetään yhden miehen ja yhden naisen välisenä liittona. Molemmat aviopuolisot ovat antaneet suostumuksensa ja ovat kyvykkäitä irtaantumaan vanhemmistaan. Aviopuolisot kunnioittavat toisiaan. Avioliittoon kuuluu aviollinen uskollisuus ja pyrkimys elinikäiseen avioliittoon. Avioliittoon kuuluu avoimuus uudelle elämälle. (Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokous 2010, 17.)

Suomen evankelis-luterilaisen kirkon strategiassa vuoteen 2015-*Meidän kirkko, osallisuuden yhteisö* perhe nähdään niin kirkon kuin yhteiskunnankin tärkeimpänä yhteistyökumppanina. Perheiden erilaiset tarpeet vaihtelevat virkistyksestä kriisiapuun ja perheenjäsenten ikäjakauma vauvasta vaariin. Seurakunta voi toimia perheitä tukevassa työssä sekä erityisesti lasten ja perheiden puolestapuhujana yhteiskunnassa. Kirkon perhetyötä ja perhetyön koulutusta kehitetään edelleen niin, että jokainen kirkon työntekijä voi omassa perustehtävässään tukea perheiden hyvinvointia ja kirkon perheneuvonta ja perhetyö voivat tehdä hyvää yhteistyötä. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010, 43.) Suomen evankelis-luterilainen kirkko ehdotti hallitusohjelmaan 2011 tavoitteeksi

perheiden ja vanhemmuuden tukemista. Poiminta esityksestä: ”Paras tapa tukea perheitä on kohdistaa vahvistavalle ja ennakoivalle parisuhde- ja perhetyölle taloudellisia ja koulutuksellisia resursseja sekä ottaa huomioon pienten lasten vanhemmat.” (Seppänen 2011.)

Kirkon perheneuvontaa annetaan perheasianneuvottelukeskuksissa. Siellä selvitetään parisuhteeseen, perheeseen ja ihmisten henkilökohtaiseen elämään liittyviä kysymyksiä. Palvelut ovat maksuttomia ja asiakkaaksi voi hakeutua vaikka ei ole evankelisluterilaisen seurakunnan jäsen. Pienten lasten vanhemmat olivat vuonna 2010 suurin asiakasryhmä kirkon perheneuvonnassa; asiakkaista 45 prosenttia oli 18-39-vuotiaita. Vuoro-vaikutusongelmat olivat suurin ilmoitettu syy perheneuvontaan. (Suomen evankelisluterilainen kirkko i.a.c.)

Meidän kirkko mukana perheen arjessa on kirkon perheneuvonnan strategia vuoteen 2016. Se välittää perheille viestiä, että tavallinen elämä riittää kaikkien suorituspainoiden ja vaatimusten keskellä ja haluaa edistää ja tukea perheen arkea. Hyvä perhe-elämä rakentuu yhteisistä pelisäännöistä, avoimesta viestinnästä ja tunteiden ilmaisusta, kyvystä ratkaista ristiriitoja, perheenjäsenten keskinäisestä kunnioituksesta ja vastuullisesta vanhemmuudesta. Pyhän ja arjen, levon ja työn vuorottelu luovat tavalliselle arjelle hyvät edellytykset. (Suomen evankelisluterilainen kirkko 2010, 61-62.)

Ruotsalaisen (2002, 140) mukaan perheneuvonnassa ja laajemminkin kirkossa, parisuhteen ja perheen kehityksen esittely näyttää olevan tyypillinen tapa kuvata perhettä: elinikäinen avioliitto, jossa on perheen kehityksen kannalta tärkeää parisuhteen sisäisen laadun kehittyminen. Kehittyminen tapahtuu rakkauden, uskollisuuden, keskinäisen tasa-arvon ja kumppanuuden suuntaan. Parisuhde tarvitsee ylläpitoa ja siihen tarvitaan kahdenkeskistä aikaa. Kirkon perhetyössä tarjotaan välineitä, tilaisuuksia ja aikaa parisuhteen hoitamiseen ja sen ohella on kristillisten järjestöjen pitämiä aviopariviikonloppuja ja -leirejä, vanhempien kouluja ja pariviestinnän kursseja. Kirkon rooli on muuttunut avioliiton kontrolloijasta sen eheyden vaalijaksi. (Ruotsalainen 2002, 141.)

4 SEURAKUNNAN LAPSI- JA PERHETYÖ

Vanhemmat tuovat lapsensa seurakunnan kerhoihin ja seurakunnan muihin tilaisuuksiin saadakseen tukea kristilliseen kasvatukseen. He kokevat usein itsensä epävarmoiksi antamaan tätä kasvatusta. Hyvin hoidettu seurakuntien lapsityö onkin osa sitä työtä, jonka varassa seisoo tulevaisuuden hyvä yhteiskunta. (Kantola 2004, 107-109.) Näin pontevasti Kantola arvioi lapsityön merkitystä yhteiskunnallemme. Hän jatkaa:

”Lapsityö on nimikkeenä harhaanjohtava, kun ajattelee, mitä lapsityöntekijät itse asiassa tekevät seurakunnan kutsumina ja palkkaamina. Yhä enemmän on kyse laaja-alaisesta perhetyöstä, jossa seurakunnan tuki ja huolenpito eivät kohdistu vain lapseen vaan koko perheeseen.”

4.1 Lastenohjaajat lapsi- ja perhetyössä

Lapsi- ja perhetyötä tekevät koulutetut lastenohjaajat. Lastenohjaajat ovat suorittaneet kolmivuotisen 120 opintoviikon laajuisen lapsi- ja perhetyön tutkinnon. Lastenohjaaja tekee työtä lasten ja perheiden parissa. Työ on kokonaisvaltaista kasvatusta, ohjausta, hoitoa ja huolenpitoa. Työssä korostuu kasvatuskumppanuus, jossa kuunnellaan vanhempien mielipiteitä, ajatuksia ja toiveita lapsen kasvatukseen liittyen. Ydintehtävänä on tukea eri-ikäisten lasten ja perheiden kristillistä kasvatusta ja hengellistä kasvua. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b.)

Kirkon lastenohjaajat r. y:n (2005) ammatillisissa arvoissa ja etiikassa korostetaan sitä, kuinka jokaisella lapsella ja nuorella on oikeus tulla rakastetuksi. Lastenohjaaja sitoutuu toimimaan jokaisen työssään kohtaamansa lapsen ja perheen parhaaksi. Hän kohtaa lapsen ystävällisesti, kärsivällisesti, rehellisesti ja kunnioittaa häntä yksilönä. Hän kohtelee lapsia oikeudenmukaisesti ja on työssään vastuullinen aikuinen. (Kirkon lastenohjaajat ry.2005.)

Sanna Ollikainen ja Sari Paavola (2005) tutkivat lastenohjaajien ammatillista kasvua ja työssä jaksamista ja tuloksissa todettiin, että lastenohjaajien työ on muuttunut lapsikeskeisyydestä kohti perhekeskeisyyttä. *Eriyistä huomiota tarvitsevien lasten kohtaaminen*

päiväkerhotyössä oli Päivi Tapanisen (2006) opinnäytetyön tutkimusaiheena. Hän kirjoitti tiivistelmässään:

”Kun lastenohjaajien tarpeita ja toiveita tutkitaan, voidaan viedä viestiä seurakunnan johtoon, lapsityön kehittämiseksi. Lastenohjaajat toivoivat päiväkerhoihin pienempiä ryhmäkokoja, lisää koulutusta, ammattitaitoisia sijaisia ja aikaa yhteisiin keskusteluihin muiden lastenohjaajien kanssa. Vertaistuki koettiin suureksi voimavaraksi lapsityössä. ” (Tapaninen 2006,1)

Mitä esteitä kasvatuskumppanuuden toteutumiselle on ja kuinka niitä voi poistaa, selvittivät Henna Kuusjärvi ja Tanja Pyykönen (2008) opinnäytetyössään *Kasvatuskumppanuus päiväkerhotyössä*, jossa selvisi, että erilaiset yhteiset keskustelutilaisuudet ja koulutukset kasvatuskumppanuusaiheesta auttaisivat laadukkaamman ja toimivamman kasvatuskumppanuuden saavuttamiseksi päiväkerhotyössä. Leppävaaran seurakunnan päivähoitoyhteistyötä lastenohjaajien näkökulmasta selvitti Katri Heikola (2002) ja tutkimuksen mukaan päivähoidon ja seurakunnan uskontokasvatusyhteistyöllä on hyvät kehitysmahdollisuudet.

4.2 Seurakunnan lapsi- ja perhetyön muodot

Seurakunnat järjestävät lapsille perinteisen pyhäkoulun lisäksi paljon toimintaa. Laman vuosina syntyi nk. kaakaopyhäkouluja, jotka vastasivat pyhäkoulujen syntyajatus yhdistää lasten kristillinen kasvatus ja diakonia. Päiväkerhot olivat lapsityön voimakkaimmin kasvava alue, mutta kunnallisen päivähoidon ja päivähoitolain myötä on päiväkerholaisten määrä vähentynyt. Lapsityö elää ajassa ja tunnistaa ja reagoi ihmisten arjen kysymyksiin herkästi. Perhekerhotyö onkin tällä hetkellä voimakkaimmin kasvava lapsityön alue. Perhekerhot ja ns. avoimet päiväkerhot ovat monille lapsille ja vanhemmille luonteva tapa saada tukea kristilliseen kasvatukseen ja jakaa elämän kysymyksiä. (Kantola 2004, 114-115.) Kirkon lapsi- ja perhetyössä on virikkeitä antavaa, uskonnollista kasvua tukevaa perhetyötä kuten aikuinen-lapsi-kerhot, avoimet perhekerhot ja -leirit. On perhetapahtumia, juhlia, retkiä, leirejä, vanhempainiltoja. Tulevaisuuden haasteita ovat kirkon, ennaltaehkäisevä, intensiivinen perhetyö, joka paneutuu vanhemmuuden roolien tutkimiseen, erilaisiin perhekoulutuksiin ja avioparityöskentelyihin. Myös korjaavan perhetyön merkitys kasvaa ja tarvitaan esimerkiksi lasten ja aikuisten eroryhmiä. (Alpaeus-Karhunen & Wennermark 2004, 13-23.)

5 LAPSIDIAKONIA, DIAKONINEN TYÖOTE JA SYRJÄYTYMINEN

5.1 Lapsidiakonia

Reija Huttusen (2007) opinnäytetyössä tarkasteltiin lapsidiakonian toteutumista sekä perhetyön kehittämisen mahdollisuuksia. Perhetyö on perheiden tukemista kokonaisvaltaisesti kristillinen kasvatus huomioon ottaen. Huttusen mukaan perhetyössä on tärkeää ottaa lapsidiakonia huomioon, jotta lasten ääni tulisi enemmän kuulluksi.

Hanna-Riikka Helminen ja Kirsti Kotisalo selvittivät tutkimuksessaan *Näe, kuule ja puolusta* (2009), miten lapset voivat elää vaikeissakin elämäntilanteissa, joissa koti ja perhe eivät enää takaa turvallista arkea ja kasvuympäristöä lapselle. Lapsidiakonia on haaste nykypäivän kirkolle ja sen lapsi- ja diakoniatyöntekijöille. Miten vastataan lasten yhä kasvavaan pahaan oloon? Perinteinen lapsityö tarvitsee rinnalleen lapsidiakonian, niin kuin aikuistyö aikuisdiakonian. (Helminen & Kotisalo 2009, 1.)

Mattila (2003a) kirjoittaa *Lapsidiakonian käsikirjassa*, että seurakunnan perinteinen lapsityö keskittyy hengelliseen opetukseen, seurakunnan tutuksi tekemiseen ja kestävien elämänarvojen opettamiseen. Nämä ovat hyviä lapsityön tavoitteita edelleen. Seurakunnan tehtävä on tukea perheitä lapsen kristillisessä kasvatuksessa. Pienimmistä ja hauraimmista huolehtiminen vaatii kuitenkin lapsityön rinnalle lapsidiakoniaa. (Mattila 2003a, 14.) Luokkasen & Metsänheimon (2010) opinnäytetyön tulosten mukaan lapsidiakonia on lapsen ja perheen tukemista yhteistyössä seurakunnan eri työalojen ja kunnan kanssa. Lapsen tukemisessa on tärkeää lapsen kohtaaminen ja kokonaisvaltainen auttaminen. Perheen tukemisessa korostuu moniammatillinen auttaminen. Lapsidiakonian kehittäminen edellyttää tietotaidon lisäämistä lapsidiakoniasta ja lapsidiakonian arvostamista ja verkostoitumista. Lapsen kohtaamiseen tulee kiinnittää enemmän huomiota kaikessa seurakunnan toiminnassa. (Luokkanen & Metsänheimo 2010, 1)

Kristillinen ihmiskäsitys velvoittaa diakoniatyöhön. Kristillisessä ihmisarvossa ihmisarvon ehdottomuus ja samankaltaisuus virittää auttamaan niitä, jotka menestyvät heikointen. Kristillisessä ihmiskäsityksessä ihmisarvo on alkuperäistä, luovuttamatonta. Ihmisiä

ei voi sen vuoksi laittaa paremmuusjärjestykseen, vaan kaikkia on autettava yhtäläisesti. Kristillisen ihmiskäsityksen mukaan ketään ei saa unohtaa. (Niemelä 2003,102.)

Lapsidiakonia nousee diakonian perustehtävästä, joka on hädän ääripään etsimistä ja siellä toimimista. On tarkasteltava, ketkä jäävät yksin hätänsä kanssa, ilman, että kukaan reagoi siihen. (Mattila 2003a, 8). Kirkkojärjestyksen (1055/1993) 4. luvussa ja 3. pykälässä määritellään, että seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avun antaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muilla tavoin auteta. Lapsen hätä ja turvattomuus on monilta osin tällainen asia. Lapsen hätään ei useinkaan reagoida ennen kuin se häiritsee aikuisia tai uhkaa yhteiskunnallista järjestystä. Lapsidiakoniassa reagoidaan lapsen turvattomuuteen ennaltaehkäisevästi. Lapsidiakonia on ennaltaehkäisevää työtä. (Mattila 2003a, 8.)

Tietoa lapsiperheiden ongelmista on paljon: päihdeperheistä, perheväkivallasta, työriippuvuudesta, vanhempien voimattomuudesta ja muista ongelmista. Tietoa siitä, kuinka lapsuuden elämäntilanne ja tunnetraumat vaikuttavat syvästi kasvavaan ihmiseen ja hänen minuutensa kaikinpuoliseen kehitykseen on paljon. (Mattila 2003a, 11.) Mattila kirjoittaa:

”Lapsidiakoninen näky lähtee sen oivaltamisesta, että vanhempia ei saa muutettua ja lapsen kotiympäristö ei ehkä muutu. Jos työntekijä katsoo vain vanhempia ja pitää heidän muuttumistaan tavoitteena, seurauksena on usein toivottomuus, kyynistyminen ja luovuttaminen. Mutta lapsidiakoniassa katse käännetäänkin lapseen. Sivuuetaan se, että vanhemmat eivät muutu. Ei katsota enää sitä, mitä ei voi tehdä, vaan sitä, mitä voidaan tehdä. Katsotaan, mitä pystytään lapsen hädän lievittämiseksi ja lapsen persoonan kasvun vahvistamiseksi huolimatta tosiseikasta, etteivät vanhemmat muutu.” (Mattila 2003a, 13.)

Lapsidiakonian tavoitteena on lapsen nähdäksi tuleminen ja lapsen kokemus siitä, että hänet hyväksytään ja häntä arvostetaan juuri sellaisena kuin hän on. Lapsi tarvitsee kiipeästi aikuisen ihmisen turvallista läsnäoloa ja huolenpitoa ja ehdotonta hyväksyntää. Jo yksikin aikuinen lapsen lähellä voi antaa hänelle mahdollisuuden kasvaa ehjään aikuisuuteen. Lapsidiakonian tehtävä on lapsen persoonan puolustaminen. Vanhan ajattelutavan muutos on tärkeää. Keskipiste vanhemmista siirtyy lapseen. Työntekijä voi ajatella, että hän riittää tällaisena tavallisena, turvallisena aikuisena. Se on merkityksellistä

lapsen kannalta. Tärkeitä periaatteita lapsidiakoniassa ovat lapsilähtöisyys, ennakoiminen ja varhainen asioihin puuttuminen, turvallinen arki ja matala kynnys osallistua seurakunnan järjestämään toimintaan. (Mattila 2003c, 15-19.)

Lapsidiakonian tehtävä on lapsen näkeminen, lapsen persoonan vahvistaminen, turvallisen aikuisen tuominen lapsen lähelle (Mattila 2003a, 6). Kirjassa *Näkymätön lapsi*, Tove Jansson antaa mielestäni hyvän kuvauksen tästä lapsen persoonan vahvistamisesta ja lapsen näkemisestä. Ninni on muuttunut näkymättömäksi ja puhumattomaksi. Muumimamma saa kuitenkin turvallisena aikuisena Ninnin takaisin näkyväksi ja nauramaan.

”Voi! huusi Ninni. Miten hauskaa! Miten ihmeellistä! Ja hän nauroi niin, että koko laituritäräsi.” (Jansson 1962, 117.)

5.2 Diakoninen työote seurakunnan lapsi- ja perhetyössä

Lutherin teologia arjessa toimivasta rakkaudesta toimii tänäänkin. Diakonia perustuu Jumalan rakkauteen, joka ilmenee uskona ja rakkautena. Diakonia toteutuu kirkossa lähimmäisen rakkautena sekä seurakuntayhteisössä ja yhteiskunnassakin. Diakonia vaatii onnistuakseen järjen käyttämistä ja edellyttää erilaisia toimintatapoja eri yhteyksissä. Diakonia kuuluu kaikille kristityille ja kaikille ammattilaisille. (Kokkonen & Kokkonen 2008, 10.) Diakonia voi sisältää sielunhoitoa, avustustoimintaa, vanhus-, kriisi-, perhe-, vammais- ja mielenterveystyötä, työtä työttömien ja vapaaehtoisten kanssa, yksilö- ja ryhmäkohtaista toimintaa ja hallinnollisia asioita. Se voi sisältää lapsidiakoniaa, palvelun puhelimen toimintaa, vankilatyötä ja vapautuvien tukemista, tukiasuntotoimintaa, päihdetyötä, maahanmuuttajatyötä, keräystoimintaa lähinnä Yhteisvastuu-keräyksen muodossa ja yhteiskunnallista työtä. (Rättyä 2010, 92.)

Lapsidiakonia rakentuu samoista aineksista kuin aikuisdiakoniakin: yksinäisyyden lieventämisestä, nälän poistamisesta, henkisestä tukemisesta ja avunsaantikanavien etsimisestä perhe-, työ-, terveys- ja mielenterveysongelmissa. Lapsidiakoniaa voidaan toteuttaa ja kehittää seurakunnan kerhoissa, kaakaopyhäkouluissa ja leireillä. Kaakaopyhäkoulu toimii pyhäkoulun tapaan, mutta sen keskeinen tapahtuma on ruuan tai välipalan valmistaminen ja nauttiminen yhdessä tutun aikuisen seurassa. (Lindgren 2000, 10, 23-

25). Seurakunnan eräs tärkeä kasvatustavoite on ohjata lapsia ja nuoria elämään toiset huomioon ottaen eli diakonisesti. (Honkkila 2002, 267.)

Kynnys osallistua seurakunnan päivä- ja perhekerhoihin on matala ja vanhemmat arvostavat kirkon lapsi- ja perhetyötä. Mutta onko kynnys riittävän matala niille, jotka kokevat syytä tai toisesta alamittaisuutta suhteessa toisiin esimerkiksi työttömälle perheenisälle tai avioeron keskellä painiville vanhemmille? Lapsi- ja perhetapahtumissa voidaan kohdata muuten vaikeasti tavoitettavat asiakkaat. Silloin kun kirkko menee sinne missä ihmiset ovat jo luontaisesti koolla voi kohtaaminen neutraalilla maaperällä rohkaista heitä tulemaan myös seurakunnan järjestämään toimintaan mukaan. (Kokkonen & Kokkonen 2008, 10.)

Diakoninen perhetyö perustuu siihen, että lapsi ja hänen hiljainen tietonsa otetaan vakavasti. Hiljaisen tiedon vakavasti ottaminen merkitsee myös vastuun kasvamista työntekijällä. Varhainen puuttuminen ja ongelmien ennaltaehkäiseminen on keskeistä. Yhteistyö sekä diakoniatyön ammattilaisten kanssa että päivähoidon, koulun ja terveystoimen ammattilaisten kanssa tuottaa parhaan tuloksen. Lastensuojeluvollisuus edellyttää tietysti toimimaan lain puitteissa. (Kokkonen & Kokkonen 2008,10.) Työntekijä toimiessaan yhteistyössä vanhempien kanssa ei saa koskaan vähätellä lapsen hätää ja turvattomuutta. `Lapsi tottuu` ja `lapsi sopeutuu` - lauseet eivät kuulu lapsidiakonian sanavarastoon. Lapsi kyllä sopeutuu, - se on aivan totta -, mutta hinta on kova. Hintana on turvattomuus ja lapsen oman persoonan rikkoutuminen. (Mattila 2003a, 10.)

Selkälän ja Inkisen (2002) tutkimuksessa *Lapsidiakonia seurakunnissa keväällä 2002*, diakoniatyöntekijöiltä kysyttiin, kenelle lapsidiakonia seurakunnissa kuuluu? Vastaajien mielestä lapsidiakonian tulisi kuulua perhetyön alaisuuteen. Lapsidiakoninen työote voi toteutua perhetyössä niin kuin lapsi- ja diakoniatyössäkin. Tärkeää olisi, että lapsidiakoninen työote kuuluisi olla kaikkien kristittyjen, erityisesti kaikkien seurakuntien ja kirkkojen työntekijöiden, selkäytimessä. Lapsityötä tulisi kehittää diakonisempaan suuntaan kasvatukeskeisyydestään. (Selkälä & Inkinen 2003, 16.)

Lastensuojelulaki velvoittaa, että lastensuojelun ilmoitusvelvollisuus koskee laajasti eri viranomaisstahoja kuten seurakunnan palveluksessa tai luottamustoimessa olevia sekä seurakunnan tai muun uskonnollisen yhteisön henkilöstöä. Ilmoitusvelvollisuus koskee

sitä tietoa, jonka työntekijä on saanut omassa työssään. Kynnys tehdä lastensuojeluilmoitus ei saisi olla liian korkea. Jos työntekijällä on vaikeuksia arvioida onko lapsesta herännyt huoli riittävä lastensuojeluilmoituksen tekemiseksi, asiasta voi tarvittaessa yleisellä tasolla kysyä lapsen asuinkunnan sosiaaliviranomaisilta. Lapsen henkilöllisyyttä ei tällöin paljasteta. (Lastensuojelulaki 2007.)

5.3 Diakoninen työote lasten terveydenhuollossa

Mattilan mukaan lapsidiakoniaa voidaan toteuttaa muuallakin kuin seurakunnissa. Päihdeperheiden lasten tilannetta ja hätää on nostanut esille *Lasinen lapsuus*-projekti. Projektin ideologiaan on kuulunut, että lapsi on ensisijainen asiakas, jota voidaan auttaa, vaikeivät vanhemmat muuttuisikaan. Neuvolassa terveydenhoitaja voi neuvolakäynneillä olla huomioimatta lapsen ”häiritsevää käytöstä” ja pikemminkin katsoa, mitä lapsi tarvitsee kyetäkseen olemaan vähemmän levoton. Jos ei puhutakaan häiritsevästä käytöksestä, vaan sen sijaan turvattomuutta oireilevasta lapsesta, ollaan lähempänä pyrkimystä löytää se, miten turvallisuutta voidaan lisätä. Neuvolaan voi tulla pieni vauva, jonka vanhemmat eivät osaa, jaksa tai uskalla helliä lastaan. Terveydenhoitaja voi kädestä pitäen opastaa äitiä miten pajata lasta näin ja helliä lasta näin. Vauvaa voi pitää tällä tavalla sylissä ja hyräillä näin. Saman voi toistaa seuraavalla kerralla. Tärkeätä on kuitenkin se, että lapsi on ollut sylissä ja tullut pajatuksi. Kouluterveydenhoitaja voi olla se luotettava aikuinen, jonka luokse lapsi voi tulla, vaikkei mitään erityisen vakavaa olisikaan. (Mattila 2003b, 38-40.)

5.4 Syrjäytyminen

Suomen kielessä syrjäytymisen sijasta ja ohella käytetyt käsitteet ovat huono-osaisuus, suhteellinen deprivatio, marginalisaation alaluokka ja toiseus, jotka kuvaavat syrjäytyneiden asemaa suhteessa muuhun väestöön. Syrjäytymisen käsitteellä viitataan toiminnan ja tarpeentyydytyksen puutetiloihin, jotka ovat seurausta yhteiskunnan toiminta-alueiden ulkopuolelle jäämisestä tai joutumisesta. (Lämsä 2009, 28.) Käsitteellä syrjäytyminen viitataan mitä erilaisimpiin hyvinvoinnin ongelmiin ja sosiaalisista yhteisöistä

karsiutumisen muotoihin: työttömät, köyhät, päihteidenkäyttäjät, mielenterveysongelmaiset, lapset ja nuoret, jotka jäävät vaille riittävää hoivaa ja huolenpitoa. Laaja-alainen käsite osoittaa kuitenkin, että erilaisten ongelmien välillä on yhtäläisyyksiä. (Lämsä 2009, 29.) Syrjäytymisen yhtenä kriteerinä pidetään vastentahtoisuutta (Lämsä 2009, 36).

5.5 Lasten ja nuorten syrjäytymisvaara

Syrjäytymisessä on kysymys yksilön tai ihmisryhmän joutumisesta yhteiskunnan eri toiminta-alueiden reuna-alueille. Syrjäytymisessä on myös kysymys tähän tilanteeseen liittyvistä uhkakuvista esimerkiksi vanhempien moniongelmaisuuteen liittyvästä lasten syrjäytymisuhasta. Syrjäytymisessä voi olla kysymys myös nuorten heikkoon koulumenestykseen liittyvästä jatkokoulutuksen ulkopuolelle jäämisen uhasta tai kouluttamattomuuteen ja määräaikaisiin työsuhteisiin liittyvästä työttömyyden uhasta. Lapset ja nuoret voivat olla eri elämäntilanteissa vaarassa syrjäytyä, mutta se ei tapahdu automaattisesti, vaan he voivat selviytyä erilaisista vaikeuksista huolimatta. (Lämsä 2009, 35.)

Nuoruus on syrjäytymisherkkä elämän vaihe nuoruuden omien kehitysvaiheiden ja muutosten vuoksi. Kilpailu koulutus- ja työpaikoista on koventunut. Avuttomuus voi näkyä kyvyttömyytenä hallita vaikeita ongelmia, käsitellä vaikeita tunteita tai sopeutua uusiin tilanteisiin. Avuttomuus lisää syrjäytymisen riskiä. Riski viittaa lasten ja nuorten kohdalla heidän kasvuolosuhteisiinsa. Riskitekijöitä ovat vanhempien päihteidenkäyttö ja mielenterveyden ongelmat sekä niihin liittyvät puutteet lasten perushoivassa ja kasvatuksessa. Riskiä lisäävät vanhempien työttömyys ja perheen taloudellisten resurssien niukkuus. (Lämsä 2009, 36-39.) Syrjäytymistä on 1990-luvulta alkaen tarkasteltu myös lasten ja nuorten ongelmana. On alettu puhua syrjäytymisvaarasta. Syrjäytymiseen liittyy ajatus sosiaalisten ongelmien mahdollisesta yli sukupolvien periytymisestä. (Lämsä 2009, 39.)

Yksilöiden, perheiden ja ryhmien voidaan sanoa olevan köyhiä, mikäli heillä ei ole varaa noudattaa sellaista ruokavaliota, osallistua sellaisiin aktiviteetteihin ja omata sellaiset elinolot ja mukavuudet, jotka ovat tavanomaisia yhteiskunnassa, jossa he elävät. Heidän resurssinsa ovat niin selvästi keskivertoihmisten resurssien alapuolella, että hei-

dät on suljettu tavanomaisten elämäntyylien, tapojen ja aktiviteettien ulkopuolelle. (Lämsä 2009, 30.)

Vuoden 2008 lopussa päivähoitossa olevista lapsista 8,5 prosenttia tarvitsi erityistä tukea. Heistä kolmasosa oli poikia. Lapsen ja nuoren sairaus, mielenterveys, päihdeongelmat, käytöshäiriöt, kiusaaminen, oppimisvaikeudet ja koettu psyykinen tai fyysinen väkivalta aiheuttavat usein erityisen tuen tarvetta. Samoin vanhempien vakavat sairaudet, mielenterveys- ja päihdeongelmat, toimeentulon vaikeudet tai perhekriisit ovat tilanteita, joissa lapsi tai nuori tai koko perhe voi tarvita apua. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 25.)

6 IMATRAN ALUEEN VÄESTÖ JA KASTE-HANKKEEN PAINOPISTEALUEET

6.1 Imatran väestö ja työllisyys

Imatran seutukunnan muodostavat Imatra (28 493 asukasta), Parikkala (5 762 asukasta), Rautjärvi (3 878 asukasta) ja Ruokolahti (5 630 asukasta) (Väestötietojärjestelmä 2011). Imatran seutukunnassa väestön väheneminen on ollut tasaista. Kymmenessä vuodessa seutu on menettänyt väestöstä yli 4 000 henkilöä. Kaakkois-Suomessa asuu kaikista Suomen venäläisistä 15 prosenttia. Alue on venäläisväestön suosiossa. Imatralla ulkomaalaisia asui noin 600-700 henkilöä. (Melolinna 2010, 1-7.)

Kaakkois-Suomen työllisyysaste on laskenut jyrkästi. Alueella asuvia työllisiä oli 60.1 prosenttiyksikköä 15-65-vuotiaasta väestöstä vuoden 2008 lopussa. Työllisyysaste jää 3.9 prosenttiyksikköä pienemmäksi kuin maan keskiarvo. 1990-luvun lamaa edeltäneenä aikana Kaakkois-Suomessa oli paperiteollisuudessa 15 000 työntekijää. Ennusteen mukaan toimialalla on vuonna 2014 alle 5 000 työntekijää. Työpaikat ovat vähentyneet enemmän kuin maassa keskimäärin. Imatran alueella työpaikkojen väheneminen on ollut alueen jyrkin, lähes 10 prosenttiyksikköä. Imatran alue on Kaakkois-Suomen teollisuusvaltaisina alue. 2000-luvun työttömyydessä on omat ongelmansa, nuorten työttömyys on lisääntynyt ja työttömyys on koetellut miesvaltaisia aloja. Pitkäaikaistyöttömyyden kasvuvauhti on ollut nopeinta Imatran seudulla. (Melolinna 2010, 36-45.)

Lapsiperheiden pienituloisuusaste ilmaisee pienituloisiin kotitalouksiin kuuluvien alle 18-vuotiaiden osuuden prosenttiyksikköinä kaikista alueella asuvista alle 18-vuotiaista henkilöistä. Imatralla pienituloisuusaste oli 16, Parikkalassa 12.3, Ruokolahdella 11.6 ja Rautjärvellä 8.7 vuonna 2006. Alkoholijuomien myynti asukasta kohti 100 prosenttina alkoholina vuonna 2007 oli Imatralla 12.2 litraa, Parikkalassa 10 litraa, Rautjärvellä 5.2 litraa ja Ruokolahdella 3.3 litraa. Kaakkois-Suomessa on huomioitava myös tilastoimaton alkoholi itärajan läheisyyden vuoksi. (Melolinna 2010, 10-12.)

Imatran seudun tilastot osoittavat monia riskitekijöitä lasten ja perheiden elämässä. Lämsän (2009) mukaan syrjäytymisessä, ulkopuolelle jäämisessä tai joutumisessa ja ongelmien kasautumisessa on aina kyse muutoksista. Muutosvaiheita ovat esimerkiksi

työttömäksi jääminen ja siihen liittyvä tulojen pieneneminen sekä avioero. Kun eri alojen työllisyydessä tapahtuu muutoksia tai työelämän muutokset muuttuvat, voivat yksilön edellytykset kilpailla työpaikoista heiketä ja hän voi syrjäytyä työmarkkinoilta. (Lämsä 2009, 36.)

6.2 *Kaste*-ohjelman painopistealueet ja hankkeet Imatran alueella

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma *Kaste* 2008-2011 osoittaa suuntaviivoja kehittämistyölle. Yhtenä teema-alueena Etelä-Suomessa on osallisuuden lisääminen ja syrjäytymisen ehkäisy. Toimenpiteet kohdistetaan erityisesti lapsiin ja nuoriin, pitkäaikaistyöttömiin ja pitkäaikaisasunnottomiin. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2011.)

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden osahanke *Lapsen ääni*-hankekokonaisuudessa on Imatran alueella *Rajan lapset ja nuoret*. Hyvinvoinnin alueellisten erojen tutkimuksen perusteella tiedetään, että psykososiaalinen ulottuvuus nivoo yhteen köyhyyden, lastensuojelutarpeen, alkoholinkäytön ja työttömyyden. Nämä kaikki ovat Kaakkois-Suomen hyvinvoinnin problematiikkaa. (Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2009, 27.) *Rajan lapset ja nuoret* selvittää palveluketjun toimintaa syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten auttamiseksi. Auttamisen painopiste siirtyy lähipalvelujen suuntaan. Kouluille on palkattu neljä mielenterveystyöntekijää eli merkkaria ja kaksi kehittäväää terveydenhoitajaa, jotka kiertävät neuvoloissa ja ohjaavat työntekijöitä moniammatilliseen työotteeseen. Työntekijöiden koulutuksessa panostetaan valmiuksia erilaisten ongelmatilanteiden kohtaamiseen ja moniammatilliseen työtapaan. Varhaisen puuttumisen lisäksi kehitellään varhaisia hoitoja, jotka ovat ensisijaisesti ryhmämuotoisia ja vertaistukeen nojaavia ja estävät yksilöllistä leimautumista ”ongelmalapseksi”. Ongelmatilanteiden varhainen puheeksi ottaminen ja ratkaiseminen ovat tärkeää ennaltaehkäisevää toimintaa häiriöiden pitkittymisen ja toimintakyvyn menetyksen torjumisessa. (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos 2009-2011.)

Neuvolatoiminnassa ja kouluterveydenhuollossa on järjestetty 1.1.2011 alkaen laajoja terveystarkastuksia, joissa on otettu vanhemmat aikaisempaa tiiviimmin mukaan lasten terveystarkastuksiin lapsiensa parhaina asiantuntijoina. Palveluja kohdennetaan erityistä

tukea tarvitseville lapsille entistä enemmän. Palveluja kehitetään ehkäisevän toiminnan suuntaan ja ehkäisevän toiminnan vaikuttavuuteen. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.)

Etelä-Karjalan sosiaali- ja terveystieteiden palkkaamana on aloittanut Ruokolahden, Rautjärven ja Parikkalan alueella 1.10.2011 alkaen perheohjaaja. Perheohjaajan työpiste sijaitsee Ruokolahden terveysasemalla. Neuvolan kautta tuleva perhetyö on ennaltaehkäisevää ja lyhytkestoista tukea asiakasperheille. Työntekijä tapaa perhettä heidän kodeissaan ja keskustelee perheen tilanteesta ja etsii yhdessä ratkaisuja ja voimavaroja arkeen. Tukea voi saada jo raskausaikana. (Kirsi Peräkylä, henkilökohtainen tiedonanto 14.10.2011.)

Imatralla on kehitetty lapsiperheiden varhaista tukemista jo odotusaikana. Imatran hyvinvointineuvolassa on kuusi perhetyöntekijää aloittanut toimimaan terveydenhoitajan parina. Moniammatillisen työn avulla on pystytty vähentämään lastensuojelun kuluja sekä estämään kalliita laitossijoituksia. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010, 26) Lapsiperheitä tukevat palvelut, perheneuvola, hyvinvointineuvola sekä lastensuojeluasioiden hoito kootaan yhteen Imatralla yhteiseksi Perhepalvelut-tulosalueeksi. (Uutisvuoksi 2011.)

Lapset ja nuoret terveiksi ja hyvinvoiviksi on sosiaaliministeriön asettaman neuvottelukunnan toimenpide-ehdotus, joka täydentää lainsäädännössä ja *Kaste*-ohjelmassa linjatutuja uudistuksia. Ehdotuksessa korostetaan erityisesti hyvinvointia edistäviä sekä ehkäiseviä palveluja ja lasten, nuorten ja perheiden osallisuutta ja työntekijöiltä odotetaan uusien valmiuksien omaksumista, joista tärkeimpiä ovat dialogiset toimintatavat ja verkostotyö. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011.) Lasten ja perheiden ongelmissa voi puheeksi ottaminen auttaa, mutta joskus työntekijällä ei ole rohkeutta ottaa puheeksi perheen arkaluontoisia asioita. Sekin vaikuttaa onko tarjota palveluja, joihin lapsen ja perheen voi ohjata. Salassapitovelvollisuuteen liittyvät epäselvyydet voivat viivyttää avun saamista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2011, 26.)

7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSTEHTÄVÄT

Seurakunnan lapsi- ja perhetyössä kohdataan erilaisia lapsia ja perheitä muuttuvassa yhteiskunnallisessa tilanteessa. Lasten ja perheiden ongelmat ovat kasaantuneet. Yhteiskunnallisessa keskustelussa kannetaan huolta lapsiperheiden tilanteesta, köyhyyden ja syrjäytymisen lisääntymisestä ja resurssien vähenemisestä. Tässä toimintaympäristössä seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijät kohtaavat päivittäin suuren määrän lapsia ja perheitä. Lapsi- ja perhetyöntekijät tarvitsevat erilaisia valmiuksia työssään. He ovat työssään näköalapaikalla huomaamaan lasten ja perheiden ongelmia. Opinnäytetyössä halutaan selvittää heidän näkemyksiään lapsidiakoniasta seurakunnan lapsi- ja perhetyössä. Opinnäytetyön tutkimusongelmat ongelmat ovat seuraavat:

1. Minkälaisia valmiuksia työntekijä tarvitsee lapsidiakonisen työtteen käyttämisessä lapsi- ja perhetyössä?
2. Miten valmiuksia lapsidiakonisen työtteen käyttämisessä voidaan lisätä rovastikunnallisessa koulutuksessa lapsi- ja perhetyöntekijöille?

Imatran rovastikunnan lapsi- ja perhetyöntekijöiltä kysytyt viisi kysymystä eli alaongelmat ovat seuraavat:

1. Miten lapsidiakonian tarve näkyy seurakunnan lapsi- ja perhetyössä?
2. Minkälaisia valmiuksia lapsi- ja perhetyöntekijät tarvitsevat kohdatessaan syrjäytymisuhan alla olevia lapsia ja perheitä?
3. Miten lapsidiakoniaa tulisi kehittää tämän päivän seurakuntatyössä?
4. Minkälainen rovastikunnallinen koulutus palvelee sinua lapsi- ja perhetyöntekijänä parhaiten?
5. Mitä muita yleisiä kehittämistoiveita sinulla lapsi- ja perhetyöntekijänä on rovastikunnallisen koulutuksen toteuttamiseen tulevaisuudessa?

8 TUTKIMUSMENETELMÄ JA AINEISTONKÄSITTELY

8.1 Tutkimuksen kohderyhmä

Syksyllä 2011 järjestettiin yhdessä rovastikunnallisen työryhmän kanssa koulutuspäivä Ruokolahdella Imatran rovastikunnan 20:lle lapsi- ja perhetyöntekijälle. Koulutuspäivän teemana oli taidekasvatus 3-5-vuotiaille lapsille. Koulutuspäivään osallistujat olivat päivä- ja perhekerhotyötä tekeviä lastenohjaajia ja perhetyöntekijöitä ja he olivat tutkimuksen kohderyhmä. Jokaiselle lähetettiin kyselylomake (N= 20) syyskuun 2011 alussa. (Liite 1) Kyselylomakkeessa oli viisi avointa kysymystä. Kyselyyn tuli kahdeksan vastausta, jotka kaikki valittiin otokseen (n=8).

8.2 Tutkimusmenetelmä

Lähtökohtana kvalitatiivisessa eli laadullisessa tutkimuksessa on todellisen elämän kuvaaminen. Arvot muovaavat sitä, miten pyrimme ymmärtämään tutkimiamme ilmiöitä. Objektiivisuuttakaan ei ole mahdollista saavuttaa perinteisessä mielessä, sillä tutkija ja se, mitä tiedetään, kietoutuvat saumattomasti yhteen. Voimme saada tulokseksi vain ehdollisia selityksiä johonkin aikaan ja paikkaan rajautuen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa on pyrkimyksenä pikemmin löytää tai paljastaa tosiasioita kuin todentaa jo olemassa olevia. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161.)

Kvalitatiiviseen tutkimukseen kuuluu, että tutkimus on kokonaisvaltaista tiedon hankkimista. Ihmistä suositaan tiedon keruun välineenä. Tutkimuksen pyrkimyksenä on paljastaa odottamattomia seikkoja ja siksi aineistoa tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Sitä, mikä on tärkeää, ei määrää tutkija. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien ääni pääsee esille. Kohdejoukko valitaan tarkoituksenmukaisesti. Tutkimussuunnitelma muotoutuu tutkimuksen edetessä ja tapaukset käsitellään ainutlaatuisina ja aineistoa tulkitaan sen mukaisesti. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 161-164.)

Kyselyssä saatu aineisto kirjoitetaan puhtaaksi sanasanaisesti eli litteroidaan. Litteroitu aineisto on luokiteltu tutkimuskysymysten pohjalta ja löytyy opinnäytetyön lopussa (Liite 3). Kvalitatiivisen tutkimuksen aineistosta muodostetaan muuttujia, ja aineisto koodataan muuttujaluokitusten mukaisesti. Koodaaminen tarkoittaa sitä, että jokaiselle tapaukselle annetaan jokin arvo jokaisella muuttujalla. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 222.)

8.3 Aineiston keruu

Kyselyyn liitettyssä saatekirjeessä (Liite2) kerrottiin, että tutkimuksen tarkoituksena on saattaa suoritettujen kyselytulokset työelämän käyttöön kehitettäessä lapsi- ja perhetyöntekijöiden rovastikunnallista koulutusta. Saatekirjeessä selvitettiin, että tutkimus on luottamuksellinen, eikä vastaajien henkilöllisyys paljastu. Kyselylle annettiin kahden viikon mittainen palautusaika. Saatekirjeeseen liitettiin tutkimuksen tekijän yhteystiedot lisätietojen saamiseksi.

Tutkimuskysymyksiin haettiin vastausta seurakunnan lapsi- ja perhetyöntekijöille osoitetulla kyselyllä. Kyselyn tavoitteena on auttaa selvittämään, kuinka rovastikunnallisessa koulutuksessa voidaan ottaa lapsidiakoninen työote huomioon. Kyselyn tulokset voidaan hyödyntää seuraavan rovastikunnallisen koulutuksen suunnittelussa.

Kyselyyn tarvittavat lupa-asiat olen selvittänyt lääninrovasti Erkki Lemetyiseltä, joka on antanut luvan tutkimuksen toteuttamiseen Imatran rovastikunnassa (Erkki Lemetyinen, henkilökohtainen tiedonanto 20.1.2011).

8.3 Aineiston analysointi

Tutkimus on laadullinen, kun se sisältää avoimia kysymyksiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 183). Aineisto analysoidaan tekemällä sisällönanalyysi. Kerätyn aineiston analyysi, tulkinta ja johtopäätösten teko ovat tutkimuksen ydinasia. Analyysivaiheessa tutkijalle selviää, minkälaisia vastauksia hän saa ongelmiin. Niinkin voi käydä, että ana-

lyysivaiheessa tutkijalle selviää, mitkä ongelmat olisi oikeastaan pitänyt asettaa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2010, 221.)

Kyselyn vastaukset on kirjoitettu auki sana sanalta. Saatujen vastauksien analyysissä eli käsittelyssä vastaukset on jaettu kahteen pääluokkaan tutkimuskysymysten perusteella. Ensimmäinen pääluokka on lapsi- ja perhetyöntekijöiden valmiudet lapsidiakoniseen työotteeseen. Toinen pääluokka on lapsi- ja perhetyöntekijöiden lapsidiakonisen työtteen kehittäminen rovastikunnallisessa koulutuksessa. Vastaukset on koodattu kyselylomakkeen kysymysten mukaan yhdestä viiteen ja eri vastauksille on annettu aakkosjärjestyksessä eri kirjaimet kuvaamaan eri muuttujia. V1.D. merkitsee vastausta kysymykseen 1, ja D tarkoittaa kuinka mones vastaus oli. Vastaukset on luokiteltu tutkimuskysymyksiensä perusteella ja tuloksista tehty luokittelu opinnäytetyön liitteenä. (Liitteet 3-4.)

9 TULOKSET

9.1 Syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja perheiden kohtaaminen

Vastauksien perusteella syrjäytymisuhan alla oleviksi perheiksi määriteltiin vanhemmat, joilla ei ole taitoa olla turvallisia aikuisia, yksinhuoltajaperheet, päihdeperheet ja perheet, jotka olivat aineellisen tai henkisen avun puutteessa. Syrjäytymisuhan alla oleviksi lapsiksi koettiin heikompiosaiset, ”reppanat” ja ”levottomat” lapset.

Aina on kerhoissa näitä reppanoita, joilla on kotona sosiaalisia tai henkisiä ongelmia (V1.K).

Kolmessa vastauksessa näkyi se, ettei syrjäytymisuhan alla olevia lapsia eikä perheitä ole seurakunnan lapsi- ja perhetyön toiminnassa mukana. Perheet olivat suurimmaksi osaksi ”hyväosaisia”. Samaan hengen vetoon kuitenkin vastaajat kysyivät, miten nämä vaikeuksissa olevat perheet ja lapset saadaan mukaan toimintaan.

Meidän perhekerhoissa ei käy perheitä, jotka ovat syrjäytymisuhan alla olevia. Silti pienellä paikkakunnallamme on tällaisia perheitä ja lapsia. Olenkin miettinyt, miten heitä saisi tulemaan kerhoihimme. Ja pohtinut myös syitä, miksi he eivät tule. Tässä olisi tarve lapsidiakonialle, yhdessä voisimme miettiä, mitä tehdä asialle. (V1.C)

9.2 Lapsidiakonian näkyminen lapsi- ja perhetyössä

Kahdessa vastauksessa nostetaan esille sen, kuinka lapsidiakonia tulee esiin arkisessa toiminnassa eli käytännön työssä päivä- ja perhekerhoissa. Lapsidiakonia tulee esille arkisissa hartaushetkissä ja arjen eri tilanteissa päivä- ja perhekerhotyössä. Kerhoissa opetetaan, ettei ketään saa syrjiä ja heikompaan tulee auttaa. Viikkotoiminta suunnitellaan niin, että se on lapsilähtöistä, turvallista ja vuorovaikutuksellista toimintaa. Vastauksista selviää myös, että *Huomaa lapsi*-toiminnassa tuettiin ja vahvistettiin päihdeperheessä elävien lasten arkea ja ryhmissä etsittiin keinoja lasten voimauttamiseen eli etsitään keinoja siihen, miten lapsi selviäisi vaikeuksista huolimatta elämässä. Huolen puheeksi ottaminen ja varhainen puuttuminen nousivat kahdessa vastauksessa esille tärkeinä menetelminä lapsi- ja perhetyössä.

Lastenohjaajat ja koko lapsityön tiimi kulkee silmät koko ajan auki ja puhuu varhaisen puuttumisen tarpeesta ajoittain (V1.B). Viime vuonna oli kaksi tapausta jossa otimme huolen puheeksi perheen kanssa, keskustelussa pyrittiin tuomaan nimenomaan lapsen näkökulmaa asioihin. (V1.A)

9.3 Lapsi- ja perhetyöntekijöiden persoonalliset ja tiedolliset valmiudet

Vastauksissa nousi voimakkaasti esille, kuinka tärkeitä olivat lapsi- ja perhetyöntekijöiden henkilökohtaiset ominaisuudet huomata vaikeuksissa olevia lapsia ja perheitä. Luotamuksellisuus ja avoin ja kunnioittava ilmapiiri auttoivat lasta lähestymään työntekijää ja työntekijää näkemään lasten ja perheiden vaikeuksia. Tarvittiin myös empatiakykyä ja työntekijät tarvitsivat jaksamista työnsä tekemiseen.

Työntekijällä tulisi olla herkkyyttä havaita asioita ja puuttua niihin (V2.I). Halua ja kykyä kuunnella ja auttaa (V2.J). Lapselle on tärkeää, että lastenohjaaja on empaattinen ja helposti lähestyttävä jolloin syntyy luottamus ja matala kynnyks>lapsi rohkenee puhua ja avautua (V2.L). Hienotunteisuutta ja hienovaraisuutta (V2.M). On osattava ”nähdä” kuka tarvitsisi tukea (V2.K).

Lapsi- ja perhetyöntekijöiden vastauksista ilmeni, että tietoa tarvittiin monessa eri asiassa. Erityisesti tarvittiin tietoa yhteiskunnasta, sen tämänhetkisistä toimintatavoista ja laeista. Tarvittiin tietoa siitä, mistä voi hakea apua ja tukea tai mihin voi neuvoa lapsia ja perheitä hakemaan apua ja tukea. Tietoa tarvittiin erilaisten yhteiskunnan tuottamien palveluiden osalta kuten sosiaalitoimesta, Kelasta, työvoimatoimistosta. Seurakunnan puolelta tarvittiin tietoa diakoniatyöstä ja perheiden ongelmista yleensä.

Tietoa siitä, minne perhettä voi ohjata saamaan apua. Ymmärtämystä siihen, mistä lapsen/perheen käytös voi johtua (V2.D). Tietoa siitä mistä löytyy apua (V2.E). Enemmän tietoa niistä ongelmista, joita perheissä voi olla (nimenomaan ajankohtaista tietoa) (V2.G).

9.4 Lapsidiakonian kehittäminen yhteistyöllä ja verkostoitumalla

Kahdessa vastauksessa nousi ensimmäiseksi esille raha. Kehittämistä olisi paljonkin, jos vain rahat riittäisivät. Vastauksien perusteella lapsidiakoniaa haluttiin kehittää lapsi- ja perhetyöntekijöiden lisäkoulutuksella. Vastauksissa nostettiin esille myös se, että mene-

telmäosaamista, dialogisen työtteen vahvistamista, verkostotyötä ja ongelmien varhais-
ta tunnistamista tulisi kehittää tämän päivän seurakuntatyössä. Lapsidiakonian tekijöitä
halutaan nostaa esille enemmän, jotta heihin olisi helpompi ottaa yhteyttä.

*Paljonkin, jos vain rahat riittäisivät (V3.A). Tekijät esiin perhekerhoissa,
vanhempienilloissa, perhekirkoissa ym. tilaisuuksissa tarvitaan luontevia
tutustumismahdollisuuksia. Tuttuun ihmiseen on helppo ottaa yhteyttä.
(V3.E.)*

Lapsi- ja perhetyön sekä diakoniatyön yhteistyö nostettiin voimakkaasti esille vastauk-
sissa lapsidiakonian kehittämiseksi.

*Diakonia ja lapsi- ja perhetyö voisivat tehdä enemmän yhteistyötä (V4.L).
Esim. lapsiperheille perheleirejä vaikka rovastikunnallisia tai
srk.kohtaisia kesällä toteutettavia (V3.B). Enemmän diakonia- ja lapsi-
työn yhteisiä projekteja, esim. perheleirejä ja -retkiä (V4.F). Olisi hyvä
vaihtaa kokemuksia toisten seurakunnan perhetyöntekijöiden kanssa ja
miksei alueen muidenkin perhetyöntekijöiden kanssa (V2.P). Ehkä voisi
olla enemmänkin ajatusten vaihtoa keskenään muiden alueen työntekijöi-
den kanssa (V5.F).*

Yhteistyön tekeminen ja dialogisuus koettiin tärkeäksi syrjäytymisuhan alla olevien
lasten ja perheiden kanssa työskentelyssä.

*Yhteistyökykyä ja yhteistyökumppaneita (V2.Q). Dialogisuus on tärkeää
niin lapsen ja lastenohjaajan ja perheenkin välillä (V2.O).*

Lapsidiakonian kehittämisen yhtenä uutena työmuotona ehdotettiin yhteistä jakamista ja
menemistä nettiin. Apua tarjoavan verkoston tunteminen nousi yhdellä vastaajalla esiin
sekä myös se, että osaa ohjata apua tarvitsevat eteenpäin verkostossa. Lapsidiakonian
yhtenä kehittämismuotona nähtiin myös:

*”Yhdessä lasten kanssa tekeminen: yhteiset laulut, askartelut ja erilaiset
hartaudet.” (V4.M). Varmaankin verkostoitumista nettiin! Siellä ne nyky-
aikaiset äidit on! (V4.C.)*

9.5 Lapsidiakonisen työtteen kehittäminen rovastikunnallisessa koulutuksessa

Yksi vastaaja pohti, annetaanko lapsi- ja perhetyön perustutkinnossa riittävästi valmiutta lapsidiakonian huomioimiseen? Vastauksista nousi esiin, että haluttiin koulutusta siitä, miten kohdata syrjäytymisvaarassa olevia lapsia ja perheitä, valmiutta kohdata elämän ”nurja” puoli ja ajassa olevaa koulutusta. Samalla koulutusta, joka liittyi perheitä koskettaviin asioihin sekä perheiden tukemiseen liittyvää koulutusta.

Nimenomaan tätä päivää ”rikkonaisessa” maailmassa, miten kohdata näitä syrjäytymisuhan alla olevia lapsia ja heidän huoltajiaan ja läheisiään (V4.A).

Tiedollisia asioita haluttiin rovastikunnalliseen koulutukseen. Toivottiin huolen puheeksi ottamis-koulutusta. Kahdessa vastauksessa nousi esille maahanmuuttajiin liittyvä koulutuksen tarve.

Tietoa oman kunnan ja ympäristön olosuhteista (työnsaantimahdollisuudet, koulutuspaikat, päivähoito, palvelut ym.) Tilastojakin voisi katsastaa, suunta alas vai ylös (V4.I). Vanhemmille pitää alkaa opettaa asioita, mitkä meille ”vanhemmille” on itsestään selvyyksiä (V4.D). Maahanmuuttajien parissa työskennellessäni toivon koulutusta tältä saralta (V4.G).

9.6 Palaute ja muut toiveet rovastikunnalliseen koulutukseen

Rovastikunnallinen yhteistyö mahdollistaa meille koulutusta joihin ei kenties muuten yksittäisellä seurakunnalla olisi mahdollisuuksia/varaa (V5.E). Monipuolista, työyhteisön tarpeista nousevaa koulutusta on pyrittävä järjestämään. Siksi vuoropuhelu lapsityön toimijoiden kesken on tärkeää! (V5.C). Kuulumisia tulee kyllä kahvipöydässä vaihdettua. Mutta voisi olla enemmänkin, kuulisi kaikkien tärkeimmät ja ajankohtaisimmat asiat. Sieltä voisi löytää jotain toimivaa ideaa tms. omaan työalueeseen. (V5.G.) Sellainen koulutus, josta jää ”käteen” vinkkejä ja ideoita, joita voisi soveltaa käytännön töihini (V4.J). Tai kylpylässä käynti pimeään pirstämää ....joku konsertti (V5.I).

10 TULOSTEN VERTAILUA AIKAISEMPIIN TUTKIMUKSIIN

Opinnäytetyön tulosten mukaan syrjäytymisuhan alla oleviksi perheiksi määriteltiin vanhemmat, joilla ei ole taitoa olla turvallisia aikuisia, yksinhuoltajaperheet, päihdeperheet ja perheet, jotka olivat aineellisen tai henkisen avun puutteessa. Syrjäytymisuhan alla oleviksi lapsiksi koettiin heikompiosaiset, reppanat ja levottomat lapset. Lapsidiakonia tuli esille päivä- ja perhekerhojen arkisissa tilanteissa kuten hartaushetkissä ja lapsi- ja perhetyön suunnittelussa lapsilähtöisesti. Värtelän (2010) opinnäytetyön tuloksien mukaan seurakuntien päiväkerhoissa oli käytössä lukuisia ja monipuolisia osallisuutta vahvistavia menetelmiä ja lastenohjaajilla oli ajatuksia siitä, miten lapsen äänen kuulumista seurakunnassa voitaisiin vahvistaa.

Opinnäytetyön tulosten mukaan seurakunnan toiminnassa oli mukana suurimmaksi osaksi hyväosaisia lapsia ja perheitä ja työntekijät halusivat saada syrjäytymisuhan alla olevia perheitä ja lapsia mukaan seurakunnan toimintaan. Rovastikunnallisen koulutuksen avulla haluttiin lisätä tietoa siitä, miten kohdata syrjäytymisuhan alla olevia lapsia ja perheitä ja ohjata heitä muun avun piiriin. Rovastikunnallisesta koulutuksesta toivottiin: tietoa yhteiskunnan tarjoamista palveluista lapsille ja perheille ja lisää valmiuksia ohjata lapsia ja perheitä avun ja tuen piiriin. Lisäksi toivottiin tietoa lapsia ja perheitä koskevista laeista, sekä tietoa oman kunnan tilanteesta ja kuinka tilanne vaikuttaa alueen lapsiperheisiin. Toivottiin yhteistyötä diakoniatyön kanssa esimerkiksi perheleirien järjestämiseksi ja tietoja alueen diakoniatyöstä sekä maahanmuuttajiin liittyvää koulutusta ja huolen puheeksi ottamiskoulutusta.

Luokkasen & Metsänheimon (2010) opinnäytetyössä saatiin samansuuntaisia tuloksia. Lapsidiakonian kehittäminen edellyttää tietotaidon lisäämistä lapsidiakoniasta ja lapsidiakonian arvostamista ja verkostoitumista. Rovastikunnallisen koulutuksen vahvuudeksi nousi opinnäytetyön tuloksissa vertaistuki ja vuoropuhelu lapsityön toimijoiden kesken sekä yhteistyön ja verkostoitumisen merkitys. Myös Tapanisen (2006) tutkimuksen mukaan vertaistuki koettiin suureksi voimavaraksi lapsityössä.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTAA

Opinnäytetyön tuloksista voi päätellä, että lapsi- ja perhetyöntekijät tarvitsivat valmiuksia tunnistaa, huomata ja kohdata syrjäytymisvaarassa olevia lapsia ja perheitä. He tarvitsivat herkkyyttä, empatiakykyä ja hienotunteisuutta sekä kykyä kuunnella. Lisäksi he tarvitsivat tietoja yhteiskunnan toiminnasta ja palveluista sekä lapsiperheiden ongelmista. Rovastikunnalliseen koulutukseen toivottiin lapsidiakonian menetelmiä ja dialogisen työtteen vahvistamista. Lisäksi toivottiin yhteistyön ja verkostotyön tekemistä. Tärkeäksi koettiin saada uusia menetelmiä lasten ja perheiden ongelmien varhaiseen tunnistamiseen ja huolen puheeksi ottamiseen sekä maahanmuuttajiin liittyvää koulutusta.

Tämän opinnäytetyön prosessi on elänyt ja muuttunut koko ajan teorian tiedon etsimisestä elokuusta 2010 lähtien opinnäytetyön esittämiseen lokakuuhun 2011 saakka. Aikaisempia tutkimuksia aiheesta löytyi muutamia, joista tärkeimmäksi nousivat Kati-Pupita Mattilan *Lapsidiakonian käsikirja* (2003) ja Tiina Selkälän ja Ari Inkisen tutkimus *Lapsidiakonia seurakunnissa keväällä 2002* (2003).

Opinnäytetyön tekemisen aloittaminen siirtyi ja se kostautui, koska aikaa tämän opinnäytetyön tekemiseen työn ohella olisi tarvittu enemmän. Syksy 2011, jolloin kysely suoritettiin, muodostui hyvin kiireiseksi. Ajanpuutteen vuoksi uusintakysely jäi suorittamatta, joten vastausprosentti kyselyyn oli 40 prosenttia. Kyselyn testaus etukäteen olisi voinut myös nostaa vastausten määrää. Huomasin, että kyselyssä käytettyjä termejä lapsidiakonia ja syrjäytymisuhka olisi voinut selventää kyselylomakkeessa. Prosessi oli hyvin opettavainen etenkin ajankäytön suunnittelun osalta. Aineiston sisällön analyysi oli tutkimuksen mielenkiintoisin osa, joka olisi tarvinnut lisää aikaa syvällisemmän otteen saamiseksi analysointiin.

Tämän opinnäytetyön teoriaosaa voidaan käyttää alustuksena lasten ja perheiden ongelmista ja lasten ja perheiden palveluista Imatran alueella. Koulutuksessa tullaan työryhmän suunnitelmien mukaan esittelemään lapsi- ja perhetyöntekijöille kirkkohallituksen uutta perhetyön työvälinettä, *Vanhemmuuden palikat*. Sen käyttö perhetyössä soveltuu vanhemmille iästä ja kulttuuritaustasta riippumatta uusperheistä monikulttuurisiin perheisiin (Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2011b).

Opinnäytetyön johtoajatuksena on ollut lapsen hädän huomioiminen eli lapsidiakonia. Ja se, kuinka lapsi- ja perhetyöntekijät käyttävät lapsidiakonista työotetta työssään ja kuinka heidän valmiuksiaan voidaan kehittää lapsidiakonisen työotteen käyttämisessä rovastikunnallisen koulutuksen avulla. Kyselyn tuloksista nousi uusia kysymyksiä, joihin rovastikunnallisessa koulutuksessa voidaan etsiä vastauksia: miten syrjäytymisuhan alla olevia perheitä ja lapsia saadaan mukaan seurakunnan toimintaan ja kuinka heitä kohdataan. Mielestäni on tärkeää sisäistää se, että lapsidiakoninen työote kuuluu kaikille kristityille.

Maailmassa on paljon hätää. Suurin hätä on niillä, joita kukaan ei auta ja jotka eivät osaa pyytää apua. Lapsidiakoniaa on se, että ollaan lapsen lähellä, tarjotaan syli ja kuunnellaan lasta, ollaan turvallisia aikuisia ja huomataan lapsi. Lapsidiakonisella työotteella voi työskennellä jokainen ja erityisesti seurakunnassa lapsi- ja perhetyöntekijät, nuorisotyöntekijät, diakoniatyöntekijät, papit ja kanttorit. Lapsidiakonisella työotteella voivat työskennellä yhteiskunnassa opettajat ja muut kasvattajat samoin kuin terveydenhuollon työntekijät.

Lapsidiakoniaa on tutkittu työntekijöiden näkökulmista. Lapsen osallisuutta seurakunnan toiminnassa ja toiminnan suunnittelussa halutaan ottaa tulevaisuudessa yhä enemmän huomioon. Tulevaisuudessa lapsen osallisuus voitaisiin ottaa huomioon myös lapsidiakonian tutkimuksessa, lapsilta voitaisiin kysyä itseltään. Jatkotutkimuksen haasteena olisi myös selvittää sitä, miten syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja perheet saataisiin mukaan seurakunnan toimintaan.

Emme voi ajatella, että syrjäytymisvaarassa olevat lapset ja perheet ovat jossain kaukana vaan ilmiö on lähempänä kuin huomaammekaan. Jeesus kertoi vertauksen paimenesta (Luuk.15: 3-4), joka lähtee etsimään yhtä kadonnutta lammasta. Hän jättää yhdeksänkymmentäyhdeksän aitaukseen ja lähtee etsimään sitä yhtä. Tärkeää on löytäminen ja syliin ottaminen.

LÄHTEET

- Alopaesus-Karhunen, Pirkko & Wennermark, Pirkko-Liisa 2004. Evankelis-luterilaisen kirkon lapsityön historiaa. Teoksessa Heinonen, Leena; Luodeslampi, Juha & Salmensaari, Leena 2004. (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 13-23.
- Diakonia-ammattikorkeakoulu 2010. Kohti tutkivaa ammattikäytäntöä. Opas Diakonia-ammattikorkeakoulun opinnäytetöitä varten. (toim.) Toimituskunta. Tampere: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Forssén, Katja; Haataja, Anita & Hakovirta, Mia (toim.) 2009. Yksinhuoltajuus Suomessa. Väestötutkimuslaitos. Tutkimuksia D 50/ 2009. Helsinki: Väestötutkimuslaitos.
- Hakulinen-Viitanen, Tuovi & Pelkonen, Marjaana 2011. Lapsiperheiden voimavarojen tunnistaminen voimavaralomakkeiden avulla. Viitattu 17.9.2011.
www.sairaanhoitajaliitto.fi
- Heikola, Katri 2002. Leppävaaran seurakunnan päivähoitoyhteistyö lastenohjaajien näkökulmasta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsingin toimipaikka. Diakonian koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Helín, Matti; Junttila, Juha & Kähkönen, Päivi (toim.) Perheasioita. Puhetta nykyperheestä. Tampereen hiippakunnan vuosikirja. LIV. Tampere: Tampereen hiippakunta.
- Helminen, Hanna-Riikka & Kotisalo, Kirsti 2009. ”Näe, kuule ja puolusta”. Evankelis-luterilaisen seurakunnan työntekijöiden näkemyksiä lapsidiakoniasta. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Pieksämäen toimipaikka. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Hilska, Päivi 2004. Monikulttuurisuuden kohtaaminen. Teoksessa Heinonen, Leena; Luodeslampi, Juha & Salmensaari, Leena 2004. (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 73-88.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Honkkila, Antero 2002. Seurakuntadiakonia. Teoksessa Helosvuori, Riitta; Koskenvesa, Esko; Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani 2002.(toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja.

- Huttunen Reija 2007. Mukana tukemassa ihmisten arkipäivää. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diakoninen sosiaali-, terveys ja kasvatustieteiden koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Häggman-Laitila, Arja 2006. Perhepalvelut työntekijöiden ja perheiden arvioimana. Helsingin ammattikorkeakoulu Stadian julkaisuja Sarja A: Tutkimukset ja raportit 7. Helsinki: Yliopistopaino.
- Jansson, Tove 1962. Näkymätön lapsi. Helsinki: Werner Söderström osakeyhtiö.
- Jääskeläinen, Ilkka 2002. Diakoniatoiminnan muodot. Teoksessa Helosvuori, Riitta; Koskenvesa, Esko; Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani 2002. (toim.) Diakoniatyön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 192-232.
- Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus 2009. Kaste-ohjelma. Kaakkois-Suomen alueellinen kehittämistoiminnan suunnitelma. Viitattu 29.9.2011. <http://www.socom.fi>
- Kantola, Ilkka 2004. Lapsityön teologian edellytyksiä. Teoksessa Heinonen, Leena; Luodeslampi, Juha & Salmensaari, Leena 2004. (toim.) Lapsityön käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 105-117.
- Ketokivi, Kaisa 2011. Kyselytutkimus lapsiperheiden huolenaiheista. Viitattu 5.10.2011. <http://www.evl-slk.fi>
- Kirkkohallitus 2003. Rakasta lasta Suojele lapsuutta. Kymmenen teesiä vanhemmuudesta ja lapsen hyvästä elämästä Kasvatuksen ja nuorisotyön ja Suomen Evankelisluterilaisen seurakuntien Lapsityön Keskus ry. Esite. Helsinki: Lasten keskus.
- Kirkkojärjestys 1993 1055/1993. Finlex ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 8.10.2011. <http://www.finlex.fi>
- Kirkon lastenohjaajat r.y. 2005. Vahvat juuret kantavat siivet – Kirkon lastenohjaajan ammatilliset arvot ja etiikka. Kokkola: Kirkon lastenohjaajat ry.
- Kokkonen, Sari & Kokkonen, Jarmo 2008. Diakoninen työote lapsi- ja perhetyössä vahvistuu. Pikkuväki 40 (5) 10-12.
- Kuusjärvi, Henna & Pyykönen, Tanja 2008. Kasvatuskumppanuus päiväkerhotyössä - kartoitus kasvatuskumppanuudesta Hyvinkään seurakunnan lastenohjaajille. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsingin toimipaikka. Opinnäytetyö.
- Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta 1983 361/1983. Finlex ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 15.11.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa>

- Lastensuojelulaki 2007. Laki lastensuojelusta 13.4.2007/417. Viitattu 11.9.2011.
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>
- Lemetyinen, Erkki 2011. Kirkkoherra, lääninrovasti, Parikkalan seurakunta, Imatran rovastikunta. Henkilökohtainen tiedonanto. Viitattu 20.1.2011.
- Lindgren, Kaisa 2000. Kaakaopyhäkoulusta lapsidiakoniaan. Helsinki: LK- kirjat/ Lasten keskus.
- Luokkanen, Terhi & Metsänheimo, Elisa 2010. Lapsidiakonia Limingan rovastikunnan seurakunnissa. Diakonia ammattikorkeakoulu. Oulun yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Lämsä, Anna-Liisa 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen perusteella. Kasvatustieteiden tiedekunta. Kasvatustieteiden ja opettajakoulutuksenyksikkö. Oulun yliopisto. Oulu: Oulun yliopisto.
- Mattila, Kati-Pupita 2003a. Lapsidiakonian käsikirja. Helsinki: Sininauhaliitto.
- Mattila, Kati-Pupita 2003b. Lapsidiakoniaa - myös muualla kuin seurakunnassa? Teoksessa Inkinen, Ari. 2003. (toim.) Arjen lapsidiakoniaa. Nähdynsi tulemisen toivo. Helsinki: Sininauhaliitto, 38-40.
- Mattila, Kati-Pupita 2003c. Lapsen hädän äärellä - lapsidiakonia vastaa lapsen nähdyksi tulemisen toivoon. Teoksessa Inkinen, Ari 2003. (toim.) Arjen lapsidiakoniaa. Nähdynsi tulemisen toivo. Helsinki: Sininauhaliitto, 6-11.
- Melolinna, Niilo 2010. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus. Kaakkois-Suomen aluekehityksen sekä tuotanto ja työmarkkinoiden katsaus 2010. Viitattu 26.9.2011. <http://ely-keskus.fi>
- Niemelä, Pauli 2002. Diakonia ja ihmiskäsitys. Teoksessa Helosvuori, Riitta; Koskenvesa, Esko; Niemelä, Pauli & Veikkola, Juhani 2002. (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja, 87-102.
- Ojell, Raija i.a Lapsen oikeuksien toteutuminen tavoitteena myös kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisessä. Viitattu 14.9.2011. http://www.evl-skl.fi/tyon_tueksi/hankkeet/tyttojien_ja_poikien_oikeudet
- Ollikainen, Sanna & Paavola, Sari 2005. ”Haluan kehittää itseäni ja työtäni moninaisesti” Yhden seurakunnan lastenohjaajien ammatillinen kasvu ja työssä jaksaminen. Diakoninen ammattikorkeakoulu. Järvenpään yksikkö. Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatusalan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.

- Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma 2010. Viitattu 5.11.2010. <http://www.minedu.fi/>
- Perusopetuslaki 2003 (477/2003). Viitattu 15.11.2011
<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa>
- Peräkylä, Kirsi 2011. Sosionomi, perheohjaaja, Eksote, Ruokolahti. Henkilökohtainen tiedonanto. Viitattu 14.10.2011.
- Pulkkinen, Lea 2002. Mukavaa yhdessä - sosiaalinen pääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Raamattu. Suomen evankelis-luterilaisen kirkolliskokouksen hyväksymä suomennos 1992. Helsinki: Kirjapaja.
- Rantala, Kaisa 2011. Avaimet osallisuuteen. Näyn ja kuulun-hanke. Viitattu 9.10.2011.
<http://www.lapsivaikutukset.fi>
- Rimpelä, Matti 2007. Hyvinvointineuvola lapsiperheiden tukena: ideasta toteutukseen. Viitattu 28.11.2011. <http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/84D6E4FF-7522-4B5C-B5FA-2A74E7FC8087/O/Hyvinvointineuvolalapsiperheidentukena-final.pdf>
- Ruotsalainen, Kari 2002. Auttajana kirkon ja yhteiskunnan leikkauspisteessä. Kirkon perheneuvojien käsitys työstään. Suomalaisen teologisen kirjallisuusseuran julkaisuja 230. Helsinki: Suomalainen teologinen kirjallisuusseura.
- Rättyä, Lea 2011. Diakoniatyöntekijöiden kuvauksia työstään ja siinä jaksamisestaan. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja A. Tutkimuksia 24. Lisensiaattitutkimus 2004 Oulun yliopisto, LTK, hoitotieteen ja terveydenhallinnon laitos. Oulu: Diakonia-ammattikorkeakoulu.
- Rönkkö, Leena & Rytönen, Timo 2010. Monisäikeinen perhetyö. Helsinki: WSOY pro.
- Salmensaari, Leena 2004. Lapsityön teologiatalo. Teoksessa Heinonen, Leena; Luodlampi, Juha & Salmensaari, Leena 2004. (toim.) Lapsityön käsikirja, Helsinki: Kirjapaja oy. 217-220.
- Selkälä, Tiina & Inkinen, Ari 2003. Lapsidiakonia seurakunnissa keväällä 2002. Arjen lapsidiakoniaa Nähdynsi tulemisen toivo. (toim.) Inkinen, Ari. Helsinki: Sininauhaliitto, 12-17.
- Seppänen, Arja 2011. Parisuhde- ja perhetyö hallitusohjelma tavoitteisiin. Pikkuväki 43 (5) 39.

- Sikiö, Anja 2010. Lastenohjaaja, perhetyöntekijä. Ruokolahden seurakunta. Henkilökohtainen tiedonanto. Viitattu 30.10.2010.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2003. Lapset ja rekisteröity parisuhde. Rekisteröityihin parisuhteisiin liittyviä erityiskysymyksiä selvittäneen toimikunnan mietintö. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2006. Perhepolitiikka. Sosiaali- ja terveysministeriön esitteitä. Viitattu 28.9.2011. http://www.stm.fi/julkaisut/nayta/_julkaisu/1058023
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Kasvatus- ja perheneuvonta, perheasioidensovittelu. Viitattu 28.9.2011. http://www.stm.fi/lapset/palvelut_perheille/kasvatus_ja_perheneuvonta
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Palvelut perheille. Viitattu 28.9.2011. http://www.stm.fi/palvelut_perheille
- Sosiaali- ja terveysministeriö 2011. Lapset ja nuoret terveiksi ja hyvinvoiviksi. Lasten ja nuorten terveyden- ja hyvinvoinnin neuvottelukunnan toimenpideehdotukset. Viitattu 28.9.2011. http://www.stm.fi/document_library/get_file?folder=DLFE-15502.pdf
- Sosiaalihuoltolaki 1982 710/1982. Finlex ajantasainen lainsäädäntö. Viitattu 11.9.2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2008. Lapsi on osallinen. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämisen asiakirja. Kirkon varhaiskasvatuksen kehittämissyhmä. Kirkon kasvatus ja nuorisotyö. Helsinki: Kirkon kasvatus ja nuorisotyö/Kirkkohallitus.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2009. Kirkko tänään. Esite. Helsinki: Kirkon tiedotuskeskus.
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2010. Meidän kirkko mukana perheiden arjessa. Kirkon perheneuvonnan strategia vuoteen 2016. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon julkaisuja 2010. Viitattu 2.10.2011. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/26454C78D23D2F4AC22577AF003D0C72/\\$FILE/Perheneuvonnan_strategia.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/26454C78D23D2F4AC22577AF003D0C72/$FILE/Perheneuvonnan_strategia.pdf)
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2011a. Maahanmuuttajaperheet. Viitattu 9.10.2011. <http://www.sakasti.evl.fi>

- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2011b. Vanhemmuuden palikat. Viitattu 29.10.2011. <http://www.evl.fi>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko 2011c. Lapsi- ja nuorisotyö. Viitattu 9.11.2011. <http://www.sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&sid=Content3F24FC>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.a. Seurakunnan lastenohjaajan ydinosaamiskuvaus. Viitattu 14.9.2011. <http://www.evl.fi/kkh/to/kkn/lapsitohjaajanydinosaaminen.pdf>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.b. Lastenohjaaja. Viitattu 5.10.2011. <http://evl.fi>
- Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.c. Kirkon perheneuvonta. Viitattu 28.9.2011. <http://evl.fi/EVLfi.nsf/Documents/E9D4AD4A6045980A350C2257480044C?OpenDocument&lang=FI>
- Suomen evankelis-luterilaisen kirkon piispainkokous 2010 Parisuhdelain seuraukset kirkossa Piispainkokouksen selvitys kirkolliskokoukselle. Viitattu 14.11.2011. [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F359F1ED9F897DD0C225770E0034026E/\\$FILE/PARISUHDE.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/F359F1ED9F897DD0C225770E0034026E/$FILE/PARISUHDE.pdf)
- Suomen virallinen tilasto (SVT) 2011. Perheet. Helsinki. Tilastokeskus. Viitattu 1.10.2011. <http://www.stat.fi/til/perh/tau.html>.
- Tapaninen, Päivi 2006. Huomiota, rakkautta ja syliä. Erityistä huomiota tarvitsevien lasten kohtaaminen päiväkerhityössä - lastenohjaajien valmiudet, tarpeet ja toiveet Nurmijärven seurakunnassa päiväkerhityössä. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Järvenpään yksikkö. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2009-2011. ”Mitä Kasteesta on kasvamassa?” Viitattu 9.10.2011. <http://www.lapsenaani.fi/materiaali>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos i.a. Kaste-ohjelma. Viitattu 20.9.2011. <http://www.thl.fi>
- Uutisvuoksi 2011. Uusi tulosalue niputtaa lapsia tukevat palvelut. 37(139) Viitattu 25.5.2011.
- Virtanen, Kalle 2011. Lapsi kirkon keskelle - johdatusta lapsiteologiaan. Pikkuväikelehti 5/ 2011 Viitattu 14.9.2011. http://www.evl-sl.fi/kirkon_varhaiskasvatus/lapsi_kirkossa/lapsiteologia

Väestötietojärjestelmä 2011. Kuntien asukasluvut aakkosjärjestyksessä. Päivitetty

31.07.2011. Viitattu 16.10.2011. <http://www.vrk.fi>

Värtelä, Veera 2010. Lasten osallisuuden ja oikeuksien toteutuminen seurakunnan päiväkerhossa. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Helsinki. Diakoninen sosiaali-, terveys- ja kasvatusalanohjelma. Opinnäytetyö.

Yhdistyneet kansakunnat 1998. Lapsen oikeuksien sopimus. Viitattu 11.9.2011.

http://www.unisef.fi/LOS_lyhyt

LIITE 1. Kyselylomake

Näihin kysymyksiin toivoisin sinulta vapaamuotoisia vastauksia postin kautta tai sähköpostilla. Vastaukset 20.9.2011 mennessä.

1. Miten lapsidiakonian tarve näkyy seurakunnan lapsi- ja perhetyössä?
2. Minkälaisia valmiuksia lapsi- ja perhetyöntekijät tarvitsevat kohdatessaan syrjäytymisuhan alla olevia lapsia ja perheitä?
3. Miten lapsidiakoniaa tulisi kehittää tämän päivän seurakuntatyössä?
4. Minkälainen rovastikunnallinen koulutus palvelee sinua lapsi- ja perhetyöntekijänä parhaiten?
5. Mitä muita yleisiä kehittämistoiveita sinulla lapsi- ja perhetyöntekijänä on rovastikunnallisen koulutuksen toteuttamiseen tulevaisuudessa?

Kiitokset ajastasi ja vaivastasi!

Tiedustelut Sonja Hämäläinen

LIITE 2. Saatekirje

Sonja Hämäläinen, perhetyöntekijä

Ruokolahden seurakunta

Satamatie 1, 56100 Ruokolahti

sonja.hamalainen@seurakunta.org

Hei!

Olen diakonia-alan opiskelijana tekemässä opinnäytetyötä Pieksämäen diakonia- ammattikorkeakoulussa. Opinnäytetyöni käsittelee lapsidiakoniaa ja perheiden syrjäytymistä. Tarkoituksena on kyselyn pohjalta kehittää yhteistä rovastikunnallista koulutusta lapsi- ja perhetyöntekijöille. Selvitän kyse-lyssä sitä, kuinka lapsidiakonian tarve näkyy seurakunnan lapsi- ja perhe-työssä ja minkälaisia valmiuksia lapsi- ja perhetyön tekijät tarvitsevat koh-datessaan syrjäytymisuhan alla olevia lapsia ja perheitä? Minkälainen yh-teinen rovastikunnallinen koulutus parhaiten palvelee lapsi- ja perhetyönte-kijöitä lasten ja perheiden ongelmien äärellä? Miten lapsidiakoniaa tulisi kehittää?

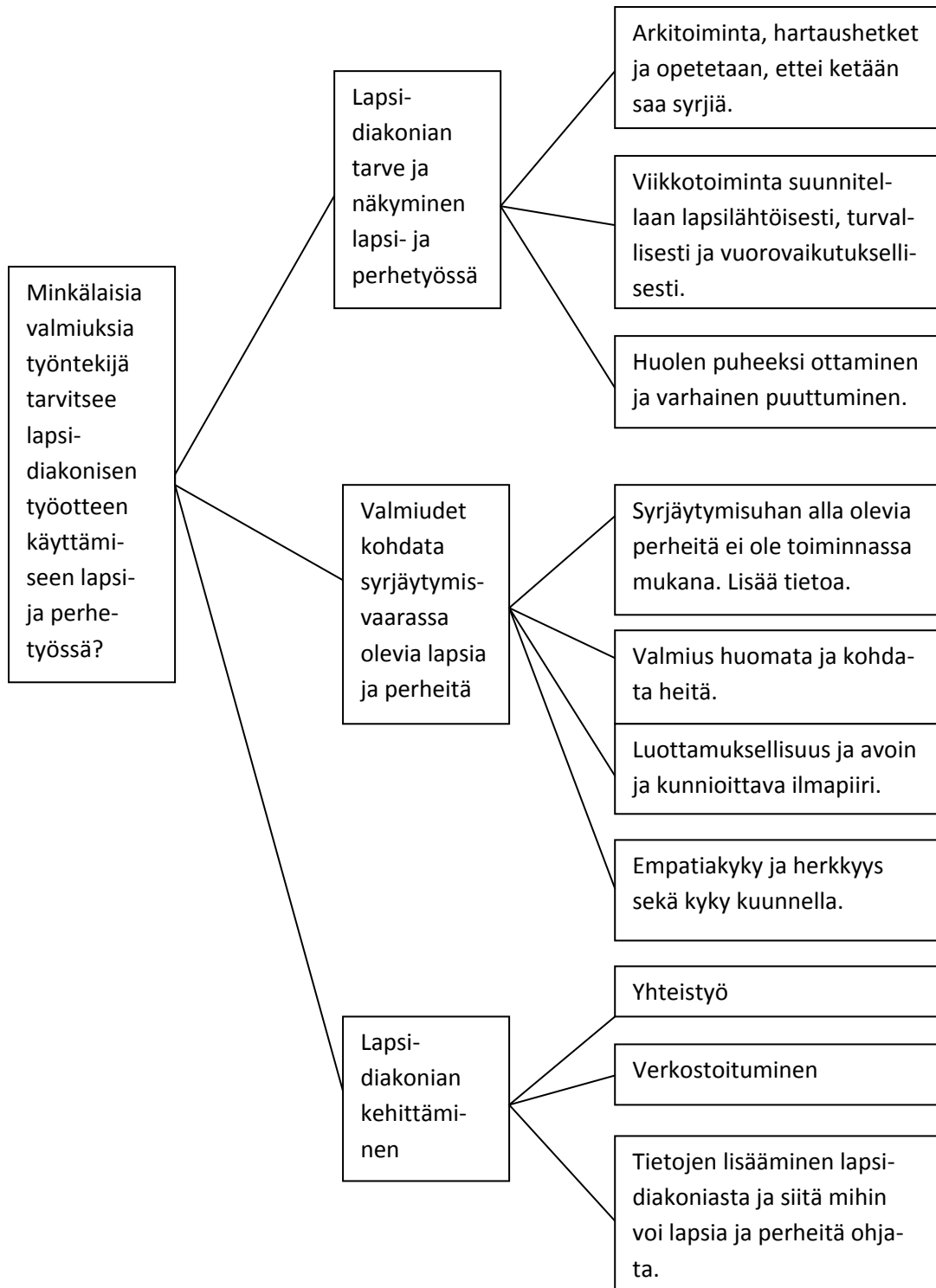
Vastaukset käsitellään niin, että vastaajan henkilöllisyys ei tule kenenkään ulkopuolisen tietoon. Luvan opinnäytetyön tekemiseen olen saanut läänin rovasti Erkki Lemetyiseltä.

Liite 3. Luokittelu

Pääluokat

Yläluokat

Alaluokat

Liite 4. Luokittelu

Pääluokat

Yläluokat

Alaluokat

